

İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU

Kanun No: 2577

Kabul Tarihi: 6.1.1982

(20.1.1982 gün ve 17580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

**GENEL GEREKÇE
KANUN TASARISI
VE KOMİSYON
RAPORLARI**

Milli Güvenlik Konseyi S.Sayı: 312

MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ
İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU TASARISI VE ADALET
KOMİSYONU RAPORU

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi Başkanlığı
Sayı: K.K. T.D.1101 -992/06403

16 Ekim 1981

MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 15.10.1981 tarihinde kararlaştırılan "İdari Yargılama Usulü Kanunu Tasarısı" ve gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini emirlerine arz ederim.

Bülend ULUSU
Başbakan

GENEL GEREKÇE

İdari Yargılama Usulü Kanunu, Danıştay Kanunu ve Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri Kanunuyla birlikte idari yargı reformunu oluşturmaktadır.

İdari yargılama usulü ile ilgili hükümler 521 sayılı Danıştay Kanununun yargılama usulü bölümünde yer almaktaydı. Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin kurulması ile ortaya çıkan yeni usul konularının (görev, yetki, bağlantı vb. gibi) düzenlenmesi ve daha önce Danıştay Kanununda bulunan hükümlerin gözden geçirilerek hem Danıştayda hem de idare ve vergi mahkemelerinde uygulanır hale getirilmesi sonucunda bağımsız bir usul kanunu olan bu Kanun hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

BİRİNCİ BÖLÜM (MADDE 1-31)

Birinci bölümde, 1 - 31 nci maddelerde, idari yargılama usulünün genel esasları düzenlenmektedir. Bu bölümde yer alan hükümler, daha önce 521 sayılı Danıştay Kanununun 63-102 nci maddeleri ile 521 sayılı Kanuna 1740 sayılı Kanunla eklenen bazı ek madde hükümleridir. Bunlar, genel olarak 521 sayılı Kanun hükümlerinin tekrarından ibarettir.

Yargılama usulünde 521 sayılı Kanuna göre yapılan belli başlı değişiklikler aşağıda gösterilmiştir

1. 521 sayılı Kanunda 90 gün olan dava açma süresi, işlerin çabuklaşması bakımından Danıştay ve idare mahkemeleri için 60 gün, vergi mahkemeleri için 30 gün olarak tespit edilmiştir. Ayrıca süre başlangıcı ile ilgili olarak bazı düzenlemeler yapılmıştır. (Madde 6)

2. Doğrudan doğruya tam yargı davası açılmasında, görevli olmayan yargı mercilerine başvurulduktan sonra idari yargı yerine başvurulması halinde idareye başvurma mecburiyetinin aranmayacağı esası getirilmiştir. (Madde 12)

3. Harç ve posta pulu verilmeyen veya eksik verilen dosyalarda alınan tamamlatma kararından sonra gerekenin yapılmaması halinde davanın açılmaması sayılacağını öngören 521 sayılı Ka-

nünün 66 ncı maddesinin son fıkrasındaki esas benimsenmemiş, bu hallerde dosyanın işlem den kaldırılması esası kabul edilmiştir. (Madde 5/5, 6)

4. Dilekçenin reddine dair kararlarda aynı hatanın tekrarı halinde davanın reddini öngören 521 sayılı Kanunun 75 nci maddesinin son fıkrasındaki esas benimsenmemiş ve yeni kanuna alınmamıştır. (Madde 14)

5. Dilekçenin şekil şartlarına uymaması yüzünden reddi halinde, Danıştayda karar düzelt mesine konu yapılamayacağı esası kabul edilmiştir. (Madde 14/4)

6. 521 sayılı Kanunda, savunma ve karşı dilekçelerin cevap süresi otuz gün olarak tespit edilmişti. Bu süreler onbeş güne indirilmiştir. (Madde 15/3)

7. Danıştayda temyizden görülen davalarda duruşmanın, tarafların istemi üzerine ilgili dairenin karar ile yapılabileceği esası getirilmiştir. (Madde 16)

8. Bu Kanuna konulan yeni hükümlerle idari yargı denetiminin sınırları daha açık bir biçimde çizilmiş ve siyasal tercihler ile idarenin takdirinin yargı denetimine konu olamayacağı hükme bağlanmıştır. (Madde 26)

9. Yürütmeyi durdurma müessesesi yeniden düzenlenmiştir. Bu müessesenin sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde kullanımı kısıtlanmış ve önlenmiştir. Genel olarak yürütmeyi durdurma kararlarının verilmesi yeni düzenlemede yeni kayıtlamalara tabi tutulmuştur. Bu düzenleme ile bir idari işlemin uygulanmasının yürütmenin durdurulması karan yoluyla ertelenebilmesi, idari işlemin uygulanmasının hem telafisi güç ve imkânsız zararların doğmasına neden olması ihtimalinin hem de söz konusu idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartının birlikte gerçekleşmesine bağlı kılınmıştır. Ayrıca, verilen yürütmeyi durdurma kararlarının her 90 günde bir yeniden incelenmesi esası kabul edilmiştir. Böylece hem vatandaşın müessir bir idari yargı denetiminden yararlanması hem de idarenin kendisine düşen sorumluluğun gereğini yerine getirebilmesi ve ülke yönetimindeki özel durumların gerektirdiği etkinliği gösterebilmesi imkânları getirilmiştir. (Madde 27)

10. Mahkeme kararlarını kasten yerine getirmeyen kamu görevlileri aleyhine dava açılabilirliği daha önce yargısal içtihatlarla kabul edilmişti. Bu husus kural olarak kanunda yeniden düzenlenmiştir. (Madde 28/4)

11. Mahkeme kararlarının süratle infazını temin için, tam yargı davalarında ilâmın idareye tebliği tarihinden itibaren, idareyi, kanuni gecikme faizi ödemeye mecbur eden bir kural getirilmiştir. (Madde 28/6)

İKİNCİ BÖLÜM (MADDE 32 - 44)

İkinci bölümde, 32 - 44 ncü maddelerde, idari davalarda yetki ve bağlantı ile görevsizlik ve yetkisizlik hallerinde yapılacak işlemler düzenlenmiştir.

Bu konudaki başlıca düzenlemeler şunlardır:

1. İdari davalarda genel yetkinin tespitinden sonra kamu görevlileri, taşınmaz ve taşınır mallara ilişkin davalar ile tam yargı davalarında ve vergi davalarında yetki ayrı ayrı düzenlenmiştir. (Madde 32 - 37)

2. Danıştay'da, idare veya vergi mahkemelerinde açılan davalar arasında bağlantının bulunması halinde bağlantının nasıl inceleneceği ve karara bağlanacağı ayrı ayrı düzenlenmiştir. (Madde 38 - 42)

3. İdari yargının görevine giren konularda Danıştay ve idare veya vergi mahkemelerince ve rilecek görevsizlik kararları ile yetkisizlik kararları sonucunda yapılacak işlemler düzenlenmiştir. (Madde 43)

4. Yetkili mahkemelerin davaya bakmasına hukuki veya fiili engel çıkması ya da iki mahkemenin yargı sınırlarında tereddüt halinde yapılacak merci tayini işlemleri düzenlenmiştir. (Madde 44)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM (MADDE 45 – 55)

Üçüncü bölümde, 44 - 55 nci maddelerde, itiraz, temyiz, kanun yararına bozma, karar düzeltilmesi ve yargılamanın yenilenmesi ile ilgili hükümler düzenlenmiştir. Bu bölümde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi ve karar düzeltilmesine ilişkin hükümler 521 sayılı Danıştay Kanunundaki hükümlerin tekrarından ibarettir.

Bu konuda yapılan başlıca düzenlemeler şunlardır:

1. İdare Mahkemeleri ile vergi Mahkemelerinin tek hakimle verdiği kararların temyiz konusu yapılmaması ve itiraz yoluyla ikinci derecede incelenmesi esası kabul edilmiştir. (Madde 45)

2. İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemeleri kararlarına karşı Danıştay'a temyiz yoluyla müracaat süresi 30 gün olarak tespit edilmiştir. (Madde 46)

Temyiz incelemesi ve bozma sebepleri 521 sayılı Kanundan aynen alınmıştır. (Madde 49)

3. Kanun yararına bozma müessesesi ilk olarak bu Kanunla idari yargılama usulümüze girmiştir. 521 Sayılı Danıştay Kanununda alt derece idari yargı yetkisine sahip kurulların yargısal nitelikteki kararlarının tamamı Danıştay'da temyiz edilebilmekte idi. Yeni yargılama usulü kanunu ile bir kısım idare ve vergi mahkemesi kararlarının Danıştay'a gelmeden kesinleşmesi mümkün olduğundan sırf yürürlükteki hukuka aykırılığı kaldırma bakımından hukuk yargılama usulüne muvazi olarak kanun yararına bozma müessesesi kabul edilmiştir.

Kanun yararına bozma isteme hakkı yalnızca Başsavcıya ait olup Adalet, İçişleri ve Maliye Bakanlığınca Başsavcıdan kanun yararına bozma yoluna gitmesinin istenebileceği öngörülmüştür. (Madde 51)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM (MADDE 56 – 64)

Dördüncü bölümde, 56 - 64 ncü maddelerde, Danıştay Başkan ve üyeleriyle Danıştay tetkik hakimi ve savcıları ve bölge idare mahkemesi, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin çekinme ve reddi, Danıştayda delil tespiti, yol masrafları, tebliğ işleri, idare ve vergi mahkemelerinde çalışmaya ara verme, nöbetçi mahkeme ve yürürlük ve yürütlemeyle ilgili hükümler düzenlenmiştir. (Madde 56 - 62)

ADALET KOMİSYONU RAPORU

*T.C.
Milli Güvenlik Konseyi
Adalet Komisyonu
Esas No: 1/254
Karar No: 36*

28 A ralık 1981

Milli Güvenlik Konseyi Başkanlığına

Bakanlar Kurulu tarafından Milli Güvenlik Konseyine sunulan "İdari Yargılama Usulü Kanunu Tasarısı" nın Komisyonumuza intikal ettirilmesi üzerine Adalet, Maliye, İçişleri, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile Danıştay ve Vergiler Temyiz Komisyonu Başkanlıklarının temsilcilerinin iştiraki ile yapılan incelemede tasarının tümü uygun bulunmuş ve maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Maddeler üzerinde yapılan inceleme sonunda:

1. Tasarının 1 nci maddesi aynen benimsenmiştir.
2. Tasarının 26 ncı maddesindeki "idari yargı yetkisinin sınırı" hükmüne, idari dava türleri de ilave edilmek suretiyle yemden metin düzenlenmiş ve 2 nci madde olarak kabul edilmiştir. Bu maddeye ayrıca, Devlet Başkanının, Bakanlarla veya Bakanlar Kurulu ile birlikte yaptığı tasarruflar dışında kalan doğrudan doğruya yaptığı tasarrufların idari yargı denetimine tabi bulunmadığına dair bir fıkra eklenmiştir.
3. Tasarının 2 nci maddesinin (d) bendi amaca uygun şekilde yeniden düzenlenmiş ve madde 3 ncü madde olarak kabul edilmiştir.
4. Tasarının 3 ncü maddesi 4 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.
5. Tasarının 4 ncü maddesi 5 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.
6. Tasarının 5 nci maddesi maddeye açıklık kazandırılmak amacıyla yeni düzenlemeye tabi tutulmuş ve 6 ncı madde olarak kabul edilmiştir.
7. Tasarının 6 ncı maddesinin 2 nci, 3 ncü ve 4 ncü fıkralarında düzeltmeler yapılmış, 6 ncı fıkra diğer fıkralarda da yer alan hükümler taşıdığından metinden çıkarılmış ve madde 7 nci madde olarak kabul edilmiştir.
8. Tasarının 7 nci maddesi, madde içinde 15 nci maddeye yapılan atıf 16 ncı madde olarak düzeltilmek suretiyle ve 8 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.
9. Tasarının 8 nci maddesine bir fıkra eklenmiş ve madde 9 ncü madde olarak kabul edilmiştir.
10. Tasarının 9 ncü maddesinin 2 nci fıkrası amaca uygun şekilde yemden yazılmış ve madde 10 ncü madde olarak kabul edilmiştir.
11. Tasarının 10 ncü maddesi, 1 nci fıkrasına "geri alınması" ve "yeni bir işlem yapılması" ibaresi eklenmek suretiyle ve 11 nci madde olarak benimsenmiştir.
12. Tasarının 11 nci maddesi 12 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.
13. Tasarının 12 nci maddesi 13 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.
14. Tasarının 13 ncü maddesi 14 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.
15. Tasarının 14 ncü maddesi, 1 nci fıkrası ile aynı fıkranın (c) ve (e) bentlerinde gerekli görülen düzeltmeler yapılmak ve madde içindeki 2 ve 4 ncü maddelere yapılan atıflar 3 ve 5 nci maddeler şeklinde değiştirilmek suretiyle 15 nci madde olarak kabul edilmiştir.
16. Tasarının 15 nci maddesi, 3 ncü fıkrasındaki 15 günlük süreler 30 güne çıkarılmak ve cevap verme mecburiyeti de "verebilir" şeklinde düzeltilmek suretiyle ve 16 ncı madde olarak kabul edilmiştir.
17. Tasarının 16 ncı maddesi amaca uygun şekilde yemden kaleme alınmış ve 17 nci madde olarak kabul edilmiştir.
18. Tasarının 17 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının ilk cümlesi metinden çıkarılmış, 4 ncü fıkrada savcının düşüncesini yazdı olarak bildirmesi esas benimsenmiş ve 5 nci fıkraya da Danıştaydaki kurullar eklenmek suretiyle madde 18 nci madde olarak kabul edilmiştir.
19. Tasarının 18 nci maddesi daha anlaşılır biçimde yeniden yazılmak suretiyle 19 ncü madde olarak kabul edilmiştir.
20. Tasarının 19 ncü maddesi 20 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.
21. Tasarının 20 nci maddesi 21 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.

22. Tasarının 21 nci maddesinin 1 nci fıkrası düzeltilmiş, 2 nci fıkrada 14 ncü maddeye yapılan atf 15 nci madde olarak düzeltilmek suretiyle 22 nci madde olarak kabul edilmiştir.

23. Tasarının 22 nci maddesi 23 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.

24. Tasarının 23 ncü maddesinin (e) ve (f) fıkralarında düzeltmeler yapılmak suretiyle madde 24 ncü madde olarak kabul edilmiştir.

25. Tasarının 24 ncü maddesine, Danıştay daire ve kurul başkanları ile tetkik hâkimleri de eklenmek suretiyle madde 25 nci madde olarak kabul edilmiştir.

26. Tasarının 25 nci maddesinin 1 nci fıkrasına, dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmesi halinde varsa yürütmenin durdurulması kararının kendiliğinden hükümsüz kalacağı hükmü eklenmiş, ayrıca metne, yalnız öleni ilgilendiren dava dilekçelerinin iptal edileceği hususu 2 nci fıkra olarak ilave edilmiştir. 3 ncü fıkra diğer fıkralara kaydırıldığı için metinden çıkarılmış ve metin 26 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 26 nci maddesi, komisyonca eklenen 2 nci fıkrada yer aldığı için metinden çıkarılmıştır.

27. Tasarının, yürütmenin durdurulmasına ilişkin 27 nci maddesinin 3 ncü ve 5 nci fıkraları amaca uygun şekilde yeniden düzenlenmiş ve fıkralar önem sıralarına göre yeniden sıralanmıştır.

28. Tasarının 28 nci maddesinin 1 nci fıkrasına yürütmenin durdurulması kararları eklenmiş, kararların kesinleşmiş olma şartı metinden çıkarılmış, 3 ncü ve 5 nci fıkralarında da diğer maddelere uyum sağlayacak düzeltmelere gidilmiştir.

Tasarının 29, 30, 31, 32, 33, 34 ve 35 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

36. Tasarının 36 nci maddesinin (a) fıkrasındaki "işlem" yerine "uyuşmazlık" ifadesi kullanılmış, (c) fıkrasına ise "ikametgâh" kelimesi eklenmiştir.

37. Tasarının 37 nci maddesinin (a) fıkrası diğer maddelere uygun şekilde değiştirilmiştir.

38. Tasarının 38 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

39. Tasarının 39 ncü maddesi amaca uygun şekilde yeniden yazılmıştır.

Tasarının 40, 41 ve 42 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

43. Tasarının 43 ncü maddesi başlığına uygun şekilde (b) bendinde düzeltmeleryapılmak ve metne bir fıkra eklenmek suretiyle kabul edilmiştir.

44. Tasarının 44 ncü maddesi aynen benimsenmiştir.

45. Tasarının 45 nci maddesinin ilk fıkrasına "tebliğ tarihinden itibaren" ibaresi eklenmiştir.

46. Tasarının 46 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

47. Tasarının 47 nci maddesi tek fıkra halinde yazılmak suretiyle benimsenmiştir.

48. Tasarının 48 nci maddesinin 2 nci fıkrasında 2 nci maddeye yapılan atf 3 ncü madde olarak değiştirilmiş ve 3 ncü fıkrada ise Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa uygun şekilde düzenlemeye gidilmiştir.

49. Tasarının 49 ncü maddesi daha açık bir biçimde yeniden kaleme alınmıştır.

50. Tasarının 50 nci maddesi Danıştay'ın vereceği tüm bozma kararlarını kapsayacak şekil de yeniden düzenlendi.

51. Kanun yararına bozma istemek yetkisi tasarının 51 nci maddesinde belli bakanlıklara verilmişken Komisyonumuzca bu yetki ilgili bakanlıklara tanınmıştır.

52. Tasarının 52 nci maddesine teminat alınması ve mahkeme kararının Danıştay'ca bozulması halinde yürütmenin kendiliğinden duracağına dair yeni ilaveler yapılmıştır.

53. Tasarının 53 ncü maddesi aynen benimsenmiştir.

54. Tasarının 54 ncü maddesi, 3 ncü fıkrada 14 ncü maddeye yapılan atıf 15 nci madde olarak düzeltilerek benimsenmiştir.

55. Tasarının 55 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

56. Tasarının 56 nci maddesine "çekinme" de ilave edilmiştir.

57. Tasarının 57 nci maddesi, 2 nci fıkrada ifade bakımından düzeltme yapılarak benimsenmiştir.

58. Tasarının 58 nci maddesi açıklık getirmek amacıyla yeniden yazılmıştır.

Tasarının 59, 60 ve 61 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

62. Tasarının 62 nci maddesinin (b) fıkrası daha açık biçimde yeniden yazılmıştır.

63. Komisyonca yürürlükten kaldırılan hükümlere yer verilmiştir.

Geçici Madde. — Bu madde daha anlaşılır şekilde kaleme alınmıştır.

Tasarının 63 ve 64 ncü maddeleri 64 ve 65 nci maddeler olarak aynen benimsenmiştir.

Raporumuz Milli Güvenlik Konseyinin onayına arz olunur.

Başkan

Sözcü

Üye

HÜKÜMETİN TEKLİFİ
İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU TASARISI

BİRİNCİ BOLUM

Genel Esaslar

Kapsam ve Nitelik:

MADDE 1. — 1. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, bu kanunda gösterilen usullere tabidir.

2. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemelerinde ve Vergi Mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.

İdari Davaların Açılması:

MADDE 2. — 1. İdari davalar, Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına hitaben yazılmış dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve ad resleri,

b) Davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller,

c) Davaya konu olan idari işlemin veya temyiz olunan kararın yazık bildirim tarihi,

d) Vergi, resim, harç, para cezası ve gecikme zamları ilgili davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar,

e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası, gösterilir.

3. Dava konusu kararın ve müsbet evrakın asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.

Dilekçelerin Verileceği Yerler:

MADDE 3. — Dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay veya ait olduğu mahkeme Başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere İdare veya Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına, İdare veya Vergi Mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk Konsolosluklarına verilebilir.

Aynı Dilekçe ile Dava Açılabilecek Haller:

MADDE 4. — 1. Her idari işlem aleyhine ayrı ayrı dava açılır. Ancak, aralarında maddi ve hukuki bakımdan bağıllık varsa, aynı şahsı ilgilendiren birden fazla işlem aleyhine bir dilekçe ile dava açılabilir.

2. Birden fazla şahsı ilgilendiren işlemten dolayı müşterek dilekçe ile dava açılabilmesi hak veya menfaatte iştirak ile maddi ve hukuki sebeplerde birlik bulunmasına bağlıdır.

Dilekçeler Üzerine Uygulanacak İşlem:

MADDE 5. — 1. Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına veya 3 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılar, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulatsız bir alındı kâğıdı verilir.

3. 3 ncü maddede yazılı diğer yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay ve ya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bu bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır

4. Herhangi bir sebeple harcı veya posta pulu verilmeden veya eksik harç veya posta pulu ile dava açılmış olması halinde, otuz gün için de harcın ve posta pulunun verilmesi veya tamamlattırılması hususu daire veya mahkeme başkanlığınca ilgiliye tebliğ olunur.

5. Harcı veya posta pulu süresi içinde verilmez veya tamamlattırılmazsa dosya işlemden kaldırılır.

6. işlemden kaldırılan dosya, istem üzerine en geç bir yıl içinde yeniden işleme konulmadığı takdirde, dava açılmamış sayılır. İşlemden kaldırma veya davanın açılmamış sayılması kararla olur.

Dava Açma Süresi:

MADDE 6. — 1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve İdare Mahkemelerinde altmış ve Vergi Mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirim yapıldığı,

b) Vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlülükler ve bunların zamlanandan doğan uyuşmazlıklardan; tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın; tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödenmenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;

Tarihi izleyen günden başlar.

3. Adresleri olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, süre, son ilan tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün sonra işlemeye başlar.

4. İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilân tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak, bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler.

5. Tatil günleri sürelelere dahildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

6. Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

Çalışmaya Ara Vermede Süre:

MADDE 7. — Dava ve karar düzeltilmesi istemine ilişkin sürelerle 15 ncü maddede yazılı sürelerin bitmesi, çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa, bu süreler, ara vermenin sona erdiği 6 Eylül'den itibaren yedi gün uzamış sayılır.

Görevli Olmayan Yerlere Başvurma:

MADDE 8. — Çözümlemesi Danıştay'ın, İdare ve Vergi Mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli veya askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların ve bunlara karşı kanun yolları varsa süresi içinde olmak şartıyla bu yollara başvurulması üzerine verilen kararların, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Bu yerlere başvurma tarihi, Danıştay'a İdare ve Vergi Mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

İdari Makamların Sükûtu:

MADDE 9. — 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek *bir* işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmez ise istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştay'a İdare ve Vergi Mahkemelerine dava açabilirler. Bu süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse, dava süresi işlemez. Dava açılmayan haller ile davanın süreden reddi halinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idare makamlarınca cevap verilmesi halinde, cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi yeniden işlemeye başlar.

3. Vergi Usul Kanununda yer alan Vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında, bu madde hükümleri vergi uyuşmazlıklarında uygulanmaz.

Üst Makamlara Başvurma:

MADDE 10. — 1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması veya değiştirilmesi üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamlardan, idari dava açmak için belli olan süre içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmez ise istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işleme ye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.

4. Vergi Usul Kanununda yer alan vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında bu madde hükümleri vergi uyuşmazlıklarında uygulanmaz.

İptal ve Tam Yargı Davaları:

MADDE 11. — İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştay'a ve İdare ve Vergi Mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi, ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 10 ncu madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

Doğrudan Doğruya Tam Yargı Davası Açılması:

MADDE 12. — 1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde, bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görevden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen, idareye başvurma şartı aranmaz.

Dilekçeler Üzerine ilk İnceleme:

MADDE 13. — 1. Dilekçeler Danıştay'da Evrak Müdürlüğünce kaydedilir ve Genel Sekreterlikçe görevli Dairelere havale olunur.

2. Dilekçeler, İdare ve Vergi Mahkemelerinde ise Mahkeme Başkanının havalesi ile kaydolunur.

3. Dilekçeler, Danıştayda Daire Başkanının görevlendireceği bir tetkik hâkimi; idare ve Vergi Mahkemelerinde ise Mahkeme Başkan veya görevlendireceği bir üye tarafından:

- a) Görev ve yetki,
  - b) idari merci tecavüzü,
  - c) Ehliyet,
  - d) Husumet,
  - e) 2 ve 4 ncü maddelere uygun olup olmadıkları,
  - f) Süre aşımı,
- Yönlerinden sırasıyla incelenir.

4. Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir.

5. İncelemeyi yapanlar, bu noktalardan kanuna aykırılık göremezler veya daire veya mahkeme tarafından ilk inceleme raporu yerinde görülmezse, tebligat işlemi yapılır.

6. Yukarıdaki hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her safhasında 14 ncü madde hükmü uygulanır.

İnceleme Üzerine Verilecek Karar:

MADDE 14. — 1. Danıştay veya idari ve Vergi Mahkemelerince yukarıdaki maddelerde yazılı hususlarda kanunsuzluk bulunduğu görülürse, 13 ncü maddenin;

a) 3/a bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine; idari yargının görevli olduğu konularda ise, görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev ve yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,

b) 3/c ve 3/f bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

c) 3/d bendinde yazılı halde, dava dilekçesinin gerçek hâle tebliğ edilmesine,

d) 3/e bendinde yazılı halde otuz gün içinde 2 ve 4 ncü maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılması takdirinde otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

e) 3/b bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idari merciine tevdiine,

Karar verilir.

2. Dilekçelerin görevli merciye tevdi halinde, Danıştaya veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. Dilekçelerin 2 nci maddeye uygun olmamaları dolayısıyla reddi halinde, yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

4. İlk inceleme üzerine Damştayca verilen kararlara karşı bu maddenin l/d bendinde yazdı haller dışında düzeltme yoluna başvurulabilir.

Tebliğat ve Cevap Yerme:

MADDE 15. — 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

2. Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının ce vaptandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görölmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya, cevap vermesi için bir süre verilir.

3. Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde cevap ver meye mecburdurlar. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme karar ile onbeş günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

4. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere da yanarak hak iddia edemezler.

Duruşma:

MADDE 16. — 1. Danıştay ile idare ve Vergi Mahkemelerinde açılan iptal ve ikiyüzbin li rayı aşan vergi ve tam yargı davalarında davacının isteği üzerine duruşma yapılır.

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve ilgili mahkemenin kararı na bağlıdır.

3. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.

Duruşmalara İlişkin Esaslar:

MADDE 17. — 1. Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkeme karar ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.

2. Duruşmaları Başkan yönetir.

3. Duruşmada, ancak tarafların dilekçe ve savunmalarında ileri sürdükleri sebep ve deliller tartışılır. Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir. Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklama lan dinlenir; hiçbiri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

4. Danıştayda görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlen dikten sonra sava düşüncesini bildirir. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

5. Duruşmalı işlerde savcılar, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirilmesini! istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

Duruşmalı İşlerde Karar Yerilmesi:

MADDE 18. — Duruşma yapıldıktan sonra aynı gün, zaruret halinde onbeş gün içinde karar verilir. Ara karar verilen hallerde, bu kararın yerine getirilmesi üzerine, dosyalar öncelikle incelenir.

Dosyaların incelenmesi:

MADDE 19. — 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defoya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

2. Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

3. Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabana devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili Bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

4. Getirtilen veya idarece gönderilen gizli belge ve dosyalar taraf veya vekillerine incelettilmez.

Sonradan İbrahim Olunan Evrak ve Belgeler:

MADDE 20. — Dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmeyen müsbit evrak ve belgeler, bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkân bulunmadığına mahkemece kanaat getirilirse, kabul ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu evrak ve belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ edilmez.

Davaların Karara Bağlanması:

MADDE 21. — 1. Konuların aydınlandığına mahkeme karar verince meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır.

2. 14 ncü maddede sayılan sebeplerden biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar işin esası baklânda da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri, kararların altına yazılır.

Tutanaklar:

MADDE 22. — Her dava dosyası için görüşmelere katılan Başkan ve üyelerin, Danıştayda düşünce veren savcının, tetkik hâkiminin ve tarafların ad ve soyadlarını, incelenen dosya numarasını, kısaca dava konusunu ve verilen kararın neticesini, çoğunlukta ve azınlıkta bulunanları gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar görüşmelere katılanlar tarafından aynı toplantıda dosyalarında saklanır.

Kararlarda Bulunacak Hususlar:

MADDE 23. - Kararlarda:

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,

b) Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti, isteğinin sonucu ile davalının savunmasının özeti,

c) Danıştayda görülen davalarda tetkik hâkimi ve savcının ad ve soyadları ile savcının düşüncesi,

d) Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,

- e) Kararın dayandığı kanuni ve hukuki sebepler ile gerekçesi, hüküm ve tazminat davasında hükmedilen tazminatın miktarı,
  - f) Yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin hangi tarafa yükletildiği,
  - g) Kararın tarihi ve oybirliği ile mi, oy çokluğu ile mi verildiği,
  - h) Kararı veren mahkeme Başkan ve üyelerinin veya hâkimin ad ve soyadları ve imzaları ve varsa ayrıntılı oylar,
  - i) Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası.
- Belirtilir.

Kararların Saklanması ve Tebliği:

MADDE 24. — Kararların mahkeme Başkan ve üyeleri veya hâkimi tarafından imzalı asıllarından biri, karar dosyasına, diğeri de dava dosyasına konur. Mahkeme mühürü ve Başkan yahut hâkim imzasıyla tasdikli birer örneği de mahkemece taraflara tebliğ edilir.

Tarafların Kişilik veya Niteliğinde Değişiklik:

MADDE 25. — 1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar, dosyanın işlemde kaldınmasına ilgili mahkemece karar verilir.

2. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır.

3. İşlemde kaldırılan dosyalara ait davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş ise, bu kararlar kendiliğinden hükümsüz kalır.

4. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ait kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.

İdari Yargı Kararlarının Sınırı:

MADDE 26. — Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak veya siyasal tercihleri denetleyecek tarzda kullanılmaz. İdari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararları verilemez.

Yürütmenin Durdurulması:

MADDE 27. — 1. Danıştayda veya idare mahkemelerinde idari dava açılması veya kanun yollarına başvurulması dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idare mahkemeleri, idari işlemin uygulanması halinde telâfisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler.

3. Savaş ve sıkıyönetim halleri ile olağanüstü hallerde, Sıkıyönetim ve olağanüstü halin ilan edildiği bölgelerde görevli olan veya sonradan bu bölgelerde görevlendirilen kamu personeli hakkında alınan idari işlemler ile grev ve lokavt ertelenmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenmesi, dernek ve kuruluşların kapatılması veya faaliyetten men edilmesi kararlarına ilişkin iptal davalarında yürütmeyi durdurma kararları verilemez.

4. Yürütmenin durdurulması kararları verilen dava dosyaları öncelikle incelenir.

5. Yürütmenin durdurulmasına karar verilen davalarda, her doksan günde bir yürütmenin durdurulması kararının yeniden incelenerek devam edip etmeyeceğine karar verilir.

6. Yürütmenin durdurulması kararının teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 15 nci maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

7. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire veya mahkemece çözümlenir.

8. Adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

9. Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri yükümlülüklerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. İhtiraz! kayıtlarıyla verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemini durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

Kararların Sonuçları:

MADDE 28. — Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin kesinleşen kararlarının icaplarına göre idare, altmış gün içinde işlem veya eylem tesis etmeye mecburdur.

2. Tam yargı davaları hakkındaki kararlar genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.

3. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre eylem veya işlem tesis edilemeyen hallerde idare aleyhine ilgili mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir.

4. Mahkeme kararlarının altmış gün içinde kamu görevlilerince kasden yerine getirilmemesi halinde ilgili, idare aleyhine dava açılabilmesi gibi karar yerine getirmeyen kamu görevlisi aleyhine de tazminat davası açılabilir.

5. Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin mahkeme kararlarının idareye tebliğinden sonra bu kararlara göre tespit edilecek vergi, resim, harçlar ve benzeri mali yükümlülükler ile zam ve cezaların miktarı ilgili idarece mükellefe bildirilir.

6. Tazminat ve vergi davalarında kararın idareye tebliğinden itibaren infazın gecikmesi sebebiyle idarece kanuni gecikme faizi ödenir.

Açıklama:

MADDE 29. — 1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse, yahut birbirine aykırı hüküm fıkralarını taşıyorsa, taraflardan her biri kararın açıklanmasını veya aykırılığın giderilmesini isteyebilir.

2. Açıklama dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazla verilir.

3. Kararı vermiş olan daire veya mahkeme işi inceler ve gerek görürse dilekçenin bir örneğini, belirleyeceği süre içinde cevap vermek üzere, karşı tarafa tebliğ eder, cevap iki nüsha olarak verilir. Bunlardan biri, açıklama veya aykırılığın kaldırılmasını isteyen tarafa gönderilir.

4. Görevli daire veya mahkemenin bu husustaki kararın, taraflara tebliğ olunur.

5. Açıklama veya aykırılığın kaldırılması, kararın yerine getirilmesine kadar istenebilir.

Yanlışlıkların Düzeltilmesi:

MADDE 30. — 1. iki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir.

2. 29 ncu maddenin son fıkrası dışında kalan hükümleri, bu istekler hakkında da uygulanır.

3. Yanlışlıkların düzeltilmesine karar verilirse, düzeltme ilâmın altına yazılır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Uygulanacağı Haller:

MADDE 31. — Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihban, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükûnunu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemlerine karşı yapılacak işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri,

Uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM İdari Davalarda Yetki ve Bağlantı ile

Görevsizlik ve Yetkisizlik Halinde Yapılacak İşlemler

idari Davalarda Genel Yetki:

MADDE 32. — 1. Göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu Kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili idare mahkemesi, dava konusu olan idari işlemi idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir.

2. Bu Kanunun uygulanmasında yetki kamu düzenindedir. Ancak, idari sözleşmelerde, sözleşme ile yetkili mahkeme belirlenebilir.

Kamu Görevlileri ile ilgili Davalarda Yetki:

MADDE 33. — 1. Kamu görevlilerinin atanması ve nakilleri ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlilerinin yeni görev yeri idare mahkemesidir.

2. Kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesidir.

3. Kamu görevlilerinin parasal hakları ile ilgili konulardan doğan davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Taşınır Mallara ilişkin Davalarda Yetki:

MADDE 34. — İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskân gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme, taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Taşınır Mallara İlişkin Davalarda Yetki:

MADDE 35. — Elkoyma ve istimval gibi taşınır mallara ilişkin davalarda yetkili mahkeme, taşınır mal bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Tam Yargı Davalarında Yetki:

MADDE 36. — İdari sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme, sırasıyla:

a) Zararı doğuran idari işlemi incelemeye yetkili,

b) *Zarar*, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,

c) Diğer hallerde davacının bulunduğu yer,

İdare Mahkemesidir.

Vergi Uyuşmazlıklarında Yetki:

MADDE 37. — Bu Kanuna göre vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme:

a) Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlölükler ile zam ve cezalan tahakkuk ettiren,

b) Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun uygulanmasında, ödeme emirini düzenleyen,

c) Diğer uyuşmazlıklarda dava konusu işlemleri yapan,

Dairenin bulunduğu yerdeki Vergi Mahkemesidir.

Bağlantılı Davalarda Yetki:

MADDE 38. — 1. İdare Mahkemesi, Vergi Mahkemesi veya Danıştay'a veya birden fazla İdare veya Vergi Mahkemelerine açılmış bulunan davalarda bağlantının varlığına taraflardan birinin isteği üzerine veya doğrudan doğruya mahkemece karar verilir.

2. Bağlantılı davalardan birinin Danıştay'da bulunması halinde dava dosyası Danıştay'a gönderilir.

3. Bağlantılı davalar, değişik Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar Danıştay'a gönderilir.

4. Bağlantılı davalar aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar o yer Bölge İdare Mahkemesine gönderilir.

Bağlantının Danıştayca İncelenmesi:

MADDE 39. — 1. Danıştayın dava konusu uyuşmazlığı incelemeye yetkili dairesi, dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve karar verir.

2. Danıştay bağlantının bulunduğuna karar verdiği takdirde:

a) Davalardan biri Danıştay'da açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştay'da birleştirilerek görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.

b) Davaların çözümlenmesi, ayrı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresindeki idare ve / veya Vergi Mahkemelerinin görevlerine giren uyuşmazlıklarla ilgili ise, Danıştay'ın ilgili dairesi yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve dosyaları bu mahkemeye göndererek diğer mahkemeye veya mahkemelere durumu bildirir. Yetkili mahkeme de durumu ilgililere duyurur.

c) Danıştay'ca verilen karar bağlantı bulunmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının Bölge İdare Mahkemesince İncelenmesi:

MADDE 40. — 1. Bölge İdare Mahkemesi bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve kararını verir. Bölge İdare Mahkemesince verilen karar, bağlantının bulunduğu yolda ise, yetkili mahkeme kararda belirtilmek suretiyle dosyalar yetkili mahkemeye gönderilir. Durum ayrıca diğer mahkemeye de duyurulur. Yetkili kılınan mahkeme durumu ilgililere bildirir.

2. Bölge İdare Mahkemesince verilen karar bağlantı olmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının Mahkemelerce Kabul Edilmemesi:

MADDE 41. — Bağlantı iddiaları mahkemelerce kabul edilmediği takdirde, bu hususta verilen ara karar taraflara tebliğ edilir. Taraflar, Tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içerisinde, aynı yargı çevresindeki mahkemeler için o yer Bölge İdare Mahkemesine, 38 nci maddenin 2 ve 3 ncü fıkrasındaki durumlarla ilgili davalar için Danıştay'a başvuruda bulunabilirler. Başvuru üzerine Bölge İdare Mahkemesi veya Danıştay görevli Dairesince durum, yukarıdaki maddelerde yazılı usullere göre incelenerek karara bağlanır.

Bağlantılı Davalarla İlgili Diğer Esaslar:

MADDE 42. — 1. Bağlantının varlığı yolunda İdare ve Vergi Mahkemelerince veya bu konuda yapılacak itiraz üzerine Bölge İdare Mahkemesi veya Danıştay'ca bağlantı hakkında karar verilinceye kadar usuli işlemler durur.

2. Bağlantıya ilişkin işlemler sonuçlandırıldıktan sonra bu davalara bakmakla yetkili kılınan mahkeme veya Danıştay, davalara bırakıldığı yerden devam eder.

3. Bağlantının bulunup bulunmadığı yolundaki Bölge İdare Mahkemesi ve Danıştay kararları kesindir.

Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde Yapılacak İşlem:

MADDE 43. — 1. İdare ve Vergi Mahkemeleri, idari yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verirlerse dosyayı Danıştay'a veya görevli ve yetkili İdare veya Vergi Mahkemesine gönderirler.

a) Görevsizlik sebebiyle gönderilen dosyalarda Danıştay, davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli Mahkemeye gönderilmesine karar verir.

b) Görevsizlik ve yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz ve yetkisiz gördüğü takdirde, söz konusu mahkeme ile ilk yetkisizlik kararını veren mahkeme aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresinde ise, uyuşmazlık Bölge İdare Mahkemesince, aksi halde Danıştay'ca çözümlenir.

2. Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirilir ve bu husus taraflara tebliğ olunur.

3. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir.

4. Bu madde hükümleri gereğince verilen kararlar ile görevli veya yetkili kılınan mahkeme ye yeniden dava açılması halinde yeniden harç alınmaz.

Merci Tayini:

MADDE 44. — 1. Yetkili mahkemenin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edildiği veya iki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar verdikleri hallerde, dava dosyaları, tarafların veya mahkemelerin istemi üzerine merci tayini için:

a) Uyuşmazlığın aynı yargı çevresindeki mahkeme veya mahkemeler arasında çıkması halinde, o yargı çevresindeki Bölge İdare Mahkemesine,

b) sair hallerde Danıştay'a,

Gönderilir.

2. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesi görevli ve yetkili mahkemeyi kararlaştırır.
3. Danıştay ve Bölge idare Mahkemesinin bu konuda vereceği kararlar kesindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Kararlara Karşı Başvuru Yolları

İtiraz:

MADDE 45. — 1. İdare ve vergi mahkemelerinin tek hakimli olarak verdiği ve nihai kararlara karşı otuz gün içinde mahkemenin bulunduğu yargı çevresinin Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir.

2. İtiraz, Temyizinin şekil ve usullerine tabidir.

3. Bölge İdare Mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse veya itiraz sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir.

4. Bölge İdare Mahkemesinin kararları kesindir; Temyiz yoluna başvurulamaz.

5. Tek hakimli mahkemede hüküm veren hâkim, aynı davanın itiraz yoluyla Bölge İdare Mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

Temyiz:

MADDE 46. — İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarına karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Danıştayda temyiz yoluna başvurulabilir.

Temyiz Edilemeyecek Kararlar:

MADDE 47. — 1. İdare ve vergi mahkemelerinin tek hâkimle verdiği kararlar temyiz edilemez.

2. Mükellefiyetin mevzuuna, esasına, şekline, muafiyet ve istisna hükümlerine ilişkin vergi uyumsuzluklarında tek hâkimle verilen kararlar Danıştayda temyiz edilebilir.

Temyiz Dilekçesi:

MADDE 48. — 1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır.

2. Temyiz dilekçelerinin 2 nci madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir.

3. Temyiz dilekçeleri Danıştaya gönderilmek üzere karar veren mahkemeye verilir ve bu mahkemece karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğden itibaren onbeş gün içerisinde cevap verebilir. Cevap verenin temyiz hakkı bulunmasa bile düzenleyeceği cevap dilekçesinde temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçe temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. Karar veren mahkeme, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyayı dizi listesine bağlı olarak Danıştaya gönderir.

Kararın Bozulması:

MADDE 49. — 1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

- b) Hukuka aykırı karar verilmesi.
- c) Usul hüküm ve kurallarına uyulmamış olunması,
Sebeplerinden dolayı incelenen karar bozar.

2. Temyiz incelemesi sonunda maddi vakıalar hakkında edinilen bilgi yeter görülürse veya uyuşmazlık sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise karar bozulmakla beraber işin esası hakkında da karar verilir.

3. Yukarıdaki fıkra uyarınca Danıştayca işin esası hakkında karar verilmesi mümkün olmayan hallerde karar bozularak dosya, karar veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, bozma kararına uyduğu takdirde dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

4. Mahkeme bozmaya uymayarak önceki kararında ısrar ederse, ısrar kararının ilgili tarafın dan temyizi halinde, dava, konusuna göre İdare veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunca incelenir, ilgili Danıştay Dava Dairesinin kararına uyulursa mahkemenin karar bozulur; aksi halde onaylanır.

5. Kararların kısmen onaylanması ve kısmen bozulması hallerinde kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.

Temyizen Verilen Karar Üzerine Yapılacak İşlem:

MADDE 50. — Temyiz incelemesi sonucunda esas hakkında Danıştayca verilen karar, dosya birlikte karar veren mahkemeye gönderilir. Dosyanın mahkemeye gelmesi üzerine, Danıştayca karar mahkeme tarafından yedi gün içinde taraflara tebliğ edilir. Tebliğ giderleri temyiz dilekçesi ile birlikte temyiz isteminde bulunanlardan peşin olarak alınır.

Kanun Yaranna Bozma:

MADDE 51. — 1. Bölge İdare Mahkemesi kararları ile idare ve vergi mahkemelerince verilip Danıştayca incelenmeksizin kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, Adalet, İçişleri ve Maliye bakanlıklarının göstereceği ihtiyaç üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

2. Temyiz isteği Danıştayca yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma karar, daha önce kesinleşmiş olan mahkeme kararının hukuki sonuçlarını kaldırmaz.

3. Bozma kararının bir örneği ilgili Bakanlığa gönderilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

Temyiz Veya İtiraz İstemlerinde Yürütmenin Durdurulması:

MADDE 52. — Temyiz veya itiraz yoluna başvurulmuş olması mahkeme kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, gerekli hallerde mahkeme kararının yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilir.

Yargılamanın Yenilenmesi:

MADDE 53. — 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir:

a) Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bu" sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,

b) Karara esas olarak alınan belgenin sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan ev-

vel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,

c) Karara esas olarak alınan bir ilâm hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,

d) Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi,

e) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,

f) Vekil veya kanuni temsilci olmayan kişiler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,

g) Çekinmeye mecbur olan Başkan, üye veya hâkimin katılmasıyla karar verilmiş olması,

h) Tarafları ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine sebep olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından evvelki ilâmın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması.

2. Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas karan vermiş olan Mahkemece karara bağlanır.

3. Yargılamanın yenilenmesinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun süreye ilişkin hükümleri, kıyas yolu ile uygulanır.

Kararın Düzeltilmesi:

MADDE 54. - 1. Danıştay Dava Daireleri ile İdari veya vergi Dava Daireleri Genel Kurulları tarafından verilen kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere, kararın tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde taraflarca:

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) Temyiz incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması,

hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. Dava Daireleri, İdare veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdır.

3. Kanunun 14 nci maddesine göre verilen kararlar hakkında düzeltilme istemlerinin kabul edilerek davaya yeniden bakılması ve esas hakkında karar verilmesi halinde de karar düzeltilmesi isteminde bulunulabilir.

4. Kararın düzeltilmesi istekleri esas karan vermiş olan dairece incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hâkimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar.

Yargılamanın Yenilenmesine ve Kararın Düzeltilmesine ilişkin özel Hükümler:

MADDE 55. — 1. İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir.

2. Karşı tarafın savunması alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa davaya yeniden bakılarak karar verilir.

3. Tarafların, yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemleri, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise, isteğin reddine karar verilir ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu husustaki hükümlerine göre para cezasına da hükmolunur.

4. Yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkememin karanna bağlıdır.

5. 53, 54, 55 nci madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın yenilenmesinde ve kararın düzeltilmesinde bu kanun hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Danıştayda Çekinme ve Ret:

MADDE 56. — 1. Davaya bakmakta olan Dava Dairesi Başkan ve Üyelerinin reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, O Daire Kurulu tamamlanarak, bu husus incelenir, red istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

2. Reddedilenler ikiden fazla ise bu husustaki istem, idari dava dairesi Başkan ve Üyeleri için İdari Dava Daireleri Genel Kurulunda, Vergi Dairesi Başkan ve Üyeleri için Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunda incelenir. Reddedilen Başkan ve Üyeler bu Kurullara katılamazlar. Bu kurullarca red istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da bu kurullarca karar verilir.

3. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu Başkan ve Üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekinmesi veya reddi halinde noksan üyelikler dailerince tamamlanır.

4. Danıştay Tetkik hâkimleri ve savaları sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki ret istemi davaya bakmakla görevli Daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

Mahkemelerde Çekinme ve Ret:

MADDE 57. — 1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin reddi, istemi, reddedilen hâkimin katılmadığı İdare veya Vergi Mahkemesince incelenir.

2. İtiraz veya davaya bakmakta olan Bölge İdare Mahkemesi ile İdare ve Vergi Mahkemesi Başkan ve Üyelerinin reddi istemi reddedilen Başkan ve üyenin katılmadığı Bölge İdare, İdare ve Vergi Mahkemesince incelenir.

3. İdare ve Vergi Mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem Bölge İdare Mahkemesince incelenir. Bölge İdare Mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştay'ca incelenir.

4. Danıştay'ca ve bu mahkemelerce ret istemleri yerinde görülürse işin esası hakkında da karar verilir.

5. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hâkimin görevlendirilmesi ile mahkememin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkememin belirlenmesinde yukarıdaki hükümler uygulanır.

Danıştay'da Delillerin Tespiti:

MADDE 58. — 1. Taraflar, Danıştay'a İdari dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak Danıştay'dan isteyebilirler.

2. Görevli Danıştay dairesi, istemi uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tespitin mahalli idari veya adli yargı yerlerince yaptırılmasına da karar verebilir.

Delillerin tespiti istemi, ivedilikle karara bağlanır.

Yol Masrafları ve Gündelikler:

MADDE 59. — Danıştay meslek mensuptan ile idari yargı hâkimleri ve savcılarında keşif, bilirkişi incelemesi veya delillerin tespiti için görevlendirilenlere gerçek yol giderleri ile görevde geçen günlerin herbiri için net aylık tutarlarının otuzda biri oranında gündelikler verilir. Bu gündelikler, zorunlu giderleri karşılamazsa, aradaki fark belgelere dayalı olmak şartı ile ayrıca ödenir. Ancak, bu surette yapılacak ödemeler, gündeliklerin yüzde ellisini geçemez.

Tebliğ İşleri ve Ücretler:

MADDE 60. — Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri ile İdare ve Vergi Mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebliğat Kanunu Hükümlerine göre Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi aracılığı ile yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir.

Çalışmaya Ara Verme:

MADDE 61. — 1. Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri her yıl Temmuz ayının yirmisinden Eylül ayının altısına kadar çalışmaya ara verirler.

2. Ara verme süresi içinde her bölge idare mahkemesi merkezinde idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek üç hâkimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Nöbetçi kalanlardan en kıdemli başkan, yoksa en kıdemli üye nöbetçi mahkemenin başkanlığını yapar.

3. Çalışmaya ara verme süresi içinde nöbetçi kalanların yıllık izin hakları saklıdır,

Nöbetçi Mahkemenin Görevleri:

MADDE 62. — Nöbetçi Mahkeme çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazık işleri görür.

- a) Yürütmenin durdurulması ve debilerin tespitine ait işler.
- b) Tutuklu memurlar hakkında memurların yargılanmasına dair işler.

GEÇİCİ MADDE — Bu Kanunun 27.10.1980 tarihli ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanuna aykırı olan hükümleri, Anayasa Düzeni Hakkında Kanunun yürürlükten kalktığı tarihi izleyen günden itibaren uygulanır.

Yürürlük:

MADDE 63 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

MADDE 64. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
B. Ulusu

15.10.1981

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN
İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Kapsam ve Nitelik:

MADDE 1. — Tasanın 1 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

İdari Dava Türleri ve İdari Yargı Yetkisinin Sınını:

MADDE 2. — 1. İdari dava türleri şunlardır:

- a) İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları,
- b) İdari eylem ve işlemlerinden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davaları,
- c) Genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için akdedilen idari mukavelelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.

2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak tarzda kullanamazlar ve idari eylem ve işler niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı karar veremezler.

3. Devlet Başkanının doğrudan doğruya yaptığı tasarruflar idari yargı denetimi dışındadır.

İdari Davaların Açılması:

MADDE 3. — 1. İdari davalar, Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına hitaben yazılmış dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri,

b) Davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller,

c) Davaya konu olan idari işlemin veya teyiz olunan kararın yazılı bildirim tarihi,

d) Vergi, resim, harç, benzeri, mali yükümler ve bunların zam ve cezalara ilişkin davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar,

e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası,

Gösterilir.

3. Dava konusu kararın ve müsbet evrakın asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.

Dilekçelerin Verileceği Yerler:

MADDE 4. — Tasarının 3 ncü maddesi 4 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.

Aynı Dilekçe ile Dava Açılabilir Haller:

MADDE 5. — Tasarının 4 ncü maddesi 5 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.

Dilekçeler Üzerine Uygulanacak İşlem:

MADDE 6. — 1. Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına veya 4 ncü maddede yazdı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri abndıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılar, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulsuz bir alındı kâğıdı verilir.

3. 4 ncü maddede yazılı diğer yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay ve ya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bu bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

4. Herhangi bir sebeple harcı veya posta pulu verilmeden veya eksik harç veya posta pulu ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harcın ve posta pulunun verilmesi veya tamamlanması hususu daire veya mahkeme başkanlığınca ilgiliye tebliğ olunur.

5. Hara veya posta pulu süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir.

6. İşlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulması istenmeyen davaların açılmamış sayılmasına karar verilir.

Dava Açma Süresi:

MADDE 7. — 1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve İdare Mahkemelerinde altmış ve Vergi Mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdari uyuşmazlıklarda; yazdı bildirim yapıldığı,

b) Vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda: Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın; tebliğ yapıldıktan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;

Tarihi izleyen günden başlar.

3. Adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapıldıktan hallerde, özel kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça süre, son ilan tarihini izleyen günden itibaren on beş gün sonra işlemeye başlar.

4. Kanuna göre ilam gereken düzenleyici ve genel tasarruflara karşı, ilan tarihini izleyen günden itibaren altmış gün içinde dava açılabilir. Ancak bu tasarrufların kendilerine uygulanması üzerine, ilgililer, düzenleyici tasarruf veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava

açmakta muhtardırlar. İlgililer ayrıca; düzenleyici tasarrufun kaldırılması, değiştirilmesi veya yeni bir düzenleme yapılmasını uygulamadan itibaren altmış gün içinde idareden isteyebilirler. Bu isteklerinin reddi veya 60 gün içinde cevap verilmemesi halinde 60 günün bitiminden itibaren isteklerinin yerine getirilmemesi yolundaki işleme karşı altmış gün içinde dava açabilirler. Düzenleyici tasarrufun kaldırılmaması, değiştirilmemesi veya dava yoluyla iptal edilmemiş olması bu tasarrufa dayalı işlemin iptaline engel olmaz.

5. Tatil günleri süreler dahilidir. Şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

Çalışmaya Ara Vermede Süre:

MADDE 8. — Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi; çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa, bu süreler, ara vermenin sona erdiği 6 Eylülünden itibaren yedi gün uzamış sayılır.

Görevli Olmayan Yerlere Başvurma:

MADDE 9. — 1. Çözümlemesi Danıştayın , İdare ve Vergi Mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli veya askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların bu ve bunlara karşı kanun yolları varsa süresi içinde olmak şartıyla bu yollara başvurulması üzerine verilen kararların, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Bu yerlere başvurma tarihi, Damştaya, İdare ve Vergi Mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

2. Adli veya askeri yargı yerlerine dava açılmış olması ve bu yargı yerlerinin görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra birinci fıkrada yazılı otuz günlük sürenin geçirilmiş bulunması, bu kanunda öngörülen süreler içinde Damştaya, İdare ve Vergi Mahkemelerine açılmış olan davaların süreden reddine neden olmaz.

İdari Makamların Sükûtu:

MADDE 10. — 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Damştaya, İdare ve Vergi Mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Dava açılmayan haller ile davasını süreden reddi halinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilmesi halinde, cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi yeniden işlemeye başlar.

3. Vergi Usul Kanununda yer alan vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında, bu madde hükümleri vergi uyuşmazlıklarında uygulanmaz.

Üst Makamlara Başvurma:

MADDE 11. — 1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açmak süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yemden işleme ye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.

4. Vergi Usul Kanununda yer alan vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında bu madde hükümleri vergi uyumsuzluklarında uygulanmaz.

iptal ve Tam Yargı Davaları:

MADDE 12. — İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve İdare ve Vergi Mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi, ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

Doğrudan Doğruya Tam Yargı Davası Açılması:

MADDE 13. — Tasarının 12 nci maddesi 13 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.

Dilekçeler Üzerine tik inceleme:

MADDE 14. — 1. Dilekçeler Danıştayda Evrak Müdürlüğünce kaydedilir ve Genel Sekreterlikçe görevli dairelere havale olunur.

2. Dilekçeler, İdare ve Vergi Mahkemelerinde ise Mahkeme Başkanının havalesi ile kaydolunur.

3. Dilekçeler, Danıştayda Daire Başkanının görevlendireceği bu* tetkik hâkimi, İdare ve Vergi Mahkemelerinde ise Mahkeme Başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

- a) Görev ve yetki,
  - b) İdari merci tecavüzü,
  - c) Ehliyet,
  - d) Husumet,
  - e) 3 ve 5 nci maddelere uygun olup olmadıkları,
  - f) Süre aşımı,
- yönlerinden sırasıyla incelenir.

4. Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli Daire veya Mahkemeye bir rapor ile bildirilir.

5. İlk incelemeyi yapanlar, bu noktalardan kanuna aykırılık görmezler veya daire veya mahkeme tarafından ilk inceleme raporu yerinde görülmezse, tebligat işlemi yapılır.

6. Yukarıdaki hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her safhasında 15 nci madde hükmü uygulanır.

tik İnceleme Üzerine Verilecek Karar:

MADDE 15. — 1. Danıştay veya idare ve Vergi Mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 ncü fıkrasında yazılı hususlarda Kanuna aykırılık görülürse, 14 ncü maddenin;

- a) 3/a bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların red dine; idari yargının görevli olduğu konularda ise, görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev ve yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,
- b) 3/c ve 3/f bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,
- c) 3/d bendine göre davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,
- d) 3/e bendinde yazılı halde otuz gün içinde 3 ve 5 nci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılması takdirinde otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,
- e) 3/b bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,

Karar verilir.

2. Dilekçelerin görevli mercie tevdi halinde, Danıştay'a veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. Dilekçelerin 3 ncü maddeye uygun olmamaları dolayısıyla reddi halinde, yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

4. İlk inceleme üzerine Danıştay'ca verilen kararlara karşı bu maddenin 1/d bendinde yazılı haller dışında düzeltme yoluna başvurulabilir.

Tebliğat ve Cevap Verme:

MADDE 16. — 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

2. Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya, cevap vermesi için bir süre verilir.

3. Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilirler. Bu süre, ancak haklı sebepleri bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme karar ile otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

4. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler.

5. Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri ile ilgili işlerde yetkili mercilerce gönderilen dosyalar Belediye başkanlarının düşmesine ilişkin ise belediye başkanlarının, belediye meclislerinin veya il genel meclislerinin feshi istemine ilişkin ise meclis başkanvekilinin, derneklerin feshine ilişkin dosyalar dernek başkanının savunması otuz gün içinde alındıktan sonra tekemmül eder. Kanunlarda gösterilen süreler bu tarihten sonra işlemeye başlar.

Duruşma:

MADDE 17. — 1. Danıştay ile İdare ve Vergi Mahkemelerinde açılan iptal ve ikiyüz bin lirayı aşan tam yargı davaları ile tarhedilen vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplam ikiyüz bin ikayayı aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili Bölge İdare Mahkemesi kararına bağlıdır.

3. Duruşma, dava dilekçesi ile savunmalarda istenebilir.

4. Danıştay ve mahkemeler kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.

Duruşmalara ilişkin Esaslar:

MADDE 18. — 1. Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkeme karar ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.

2. Duruşmaları Başkan yönetir.

3. Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir. Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir; hiç biri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

4. Danıştay'da görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlendikten sonra sava yazdı düşüncesini açıklar. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

5. Duruşman işlerde savcılar, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirilmesini istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

Duruşman işlerde Karar Verilmesi:

MADDE 19. — Duruşma yapıldıktan sonra aynı gün, bu mümkün olmazsa gerekçesiyle birlikte otuz gün içinde karar verilir. Ara karar verilen hallerde, bu kararın yerine getirilmesi üzerine, dosyalar öncelikle incelenir.

Dosyaların incelenmesi:

MADDE 20. — Tasarının 19 ncu maddesi 20 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.

Sonradan ibraz Olunan Evrak ve Belgeler:

MADDE 21. — Tasarının 20 nci maddesi 21 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.

Davaların Karara Bağlanması:

MADDE 22. — 1. Konular aydınlandığında meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır.

2. 15 nci maddede sayılan sebeplerden biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar işin esası baklnda da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri, kararların altına yazılır.

Tutanaktan

MADDE 23. — Tasarının 22 nci maddesi 23 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.

Kararlarda Bulunacak Hususlar:

MADDE 24. - Kararlarda:

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,

b) Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti, isteğinin sonucu ile davalının savunmasının özeti,

c) Danıştayda görülen davalarda tetkik hâkimi ve savcının ad ve soyadları ile savcının düşüncesi,

d) Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,

e) Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi, hüküm ve tazminat davalanndahükmedilen tazminatın miktarı,

f) Yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği,

g) Kararın tarihi ve oy birliği ile mi, oy çokluğu ile mi verildiği,

h) Kararı veren mahkeme başkan ve üyelerinin veya hâkimin ad ve soyadları ve imzalan ve varsa ayrışik oylan,

ı) Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası,

Belirtilir.

Kararların Saklanması ve Tebliği:

MADDE 25. — Kararların mahkeme başkanı ve üyeleri veya hâkimi tarafından imzalı asıllarından biri, karar dosyasına, diğeri de dava dosyasına konur; mahkeme mührü ve başkan yahut hâkim, Danıştayda daire veya kurul başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi imzasıyla tasdikli birer örneği de taraflara tebliğ edilir.

Tarafların Kişilik Veya Niteliğinde Değişiklik:

MADDE 26. — 1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar, dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise varsa yürütmenin durdurulması karar kendiliğinden hükümsüz kalır.

2. Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.

3. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması karar kendiliğinden hükümsüz kalır.

4. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ait kararlar diğerk tarafa tebliğ edilir.

Yürütmenin Durdurulması:

MADDE 27. — 1. Danıştayda veya İdare Mahkemelerinde idari dava açılması veya kanun yollanna başvurulması dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idari Mahkemeleri, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

3. Yürütmenin durdurulması karar verilen dava dosyaları öncelikle incelenir.

4. Yürütmenin durdurulmasına doksan gün için karar verilebilir. Tarafların istemi üzerine gerekçeli olarak yeniden yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi mümkündür. Yürütmenin

durdurulmasına karar verilen davalar, tekemmül etmelerinden, itibaren altmış gün içinde esastan karara bağlanır. Aksi halde yürütmenin durdurulması karar kendiliğinden hükümsüz kalır.

5. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılacağı gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

6. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire veya mahkemece çözümlenir.

7. İdareden ve adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

8. Vergi Mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. Ancak 6 ncı maddeye göre işlemden kaldırılan vergi davası dosyalarında tahsil işlemi devam eder. ihtirazı kayıtle verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemini durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

9. Savaş halinde yürütmenin durdurulmasına karar verilemez.

10. Sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde; sıkıyönetim ve olağanüstü halin ilan edildiği bölgelerde görevli olan veya sonradan bu bölgelerde görevlendirilen kamu personeli hakkında yapılan idari işlemler ile, sıkıyönetim veya olağanüstü halin ilan edildiği bölgelerde grev ve lo kavtların ertelenmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenmesi, dernek ve kuruluşların kapatılması veya faaliyetten menedilmesi kararlarına ilişkin davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilemez.

Kararların Sonuçları:

MADDE 28. — 1. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre, en geç altmış gün içinde işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur.

2. Tam yargı davaları hakkındaki kararlar genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.

3. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili İdari Mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir.

4. Mahkeme kararlarının altmış gün içinde kamu görevlilerince kasten yerine getirilmemesi halinde ilgili, idare aleyhine dava açabileceği gibi, karar yerine getirmeyen kamu görevlisi aleyhine de tazminat davası açılabilir.

5. Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin mahkeme kararlarının idareye tebliğinden sonra bu kararlara göre tespit edilecek vergi, resim, harçlar ve benzeri mali yükümler ile zam ve cezaların miktar ilgili idarece mükellefe bildirilir.

6. Tazminat ve vergi davalarında kararın idareye tebliğinden itibaren infazın gecikmesi sebebiyle idarece kanuni gecikme faizi ödenir.

Açıklama:

MADDE 29. — Tasarının 29 ncü maddesine aynen benimsenmiştir.

MADDE 30 — 31 Tasarının 30, 31 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM İdari Davalarda Yetki ve Bağlantı ile
Görevsizlik ve Yetkisizlik Halinde Yapılacak İşlemler

idari Davalarda Genel Yetki:

MADDE 32. — Tasarının 32 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

Kamu Görevleri ile İlgili Davalarda Yetki:

MADDE 33. — Tasarının 33 ncü maddesi aynen benimsenmiştir.

Taşınmaz Mallara İlişkin Davalarda Yetki:

MADDE 34. — Tasarının 34 ncü maddesi aynen benimsenmiştir.

Taşınır Mallara İlişkin Davalarda Yetki:

MADDE 35. — Tasarının 35 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

Tam Yargı Davalarında Yetki:

MADDE 36. — İdari sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme, sırasıyla:

- a) Zararı doğuran idari uyuşmazlığı çözümlenmeye yetkili,
  - b) *Zarar*, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,
  - c) Diğer hallerde davacının ikametgâhının bulunduğu yer,
- İdare Mahkemesidir.

Vergi Uyuşmazlıklarında Yetki:

MADDE 37. — Bu Kanuna göre vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme:

- a) Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümleri tarh ve tahakkuk etti ren, zam ve cezalan kesen,
  - b) Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasında, ödeme emrini düzenleyen,
  - c) Diğer uyuşmazlıklarda dava konusu işlemi yapan,
- Dairenin bulunduğu yerdeki Vergi Mahkemesidir.

Bağlantılı Davalarda Yetki:

MADDE 38. — Tasarının 38 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

Bağlantının Danıştayca İncelenmesi:

MADDE 39. — 1. Danıştayın dava konusu uyuşmazlığı incelemeye yetkili dairesi, bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve karar verir.

2. Danıştay bağlantının bulunduğu karar verdiği takdirde:

- a) Davalardan biri Danıştayda açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştayda birleştirilerek görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.

b) Davaların çözümlenmesi, ayn Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresindeki İdare veya Vergi Mahkemelerinin görevlerine giren uyuşmazlıklarla ilgili ise, Danıştayın ilgili dairesi yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve dosyalan bu mahkemeye göndererek diğer mahkemeye veya mahkemelere durumu bildirir. Yetkili mahkeme de durumu ilgililere duyurur.

c) Danıştayca verilen karar bağlantılı bulunmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının Bölge İdare Mahkemesince İncelenmesi:

MADDE 40. — Tasarının 40 ncı maddesi aynen benimsenmiştir.

Bağlantının Mahkemelerce Kabul Edilmemesi:

MADDE 41. — Tasarının 41 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

Bağlantılı Davalarla İlgili Diğer Esaslar:

MADDE 42. — Tasarının 42 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde Yapılacak İşlem:

MADDE 43. — 1. İdare ve Vergi Mahkemeleri, idari yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verirlerse dosyayı Danıştaya veya görevli ve yetkili İdare veya Vergi Mahkemesine gönderirler.

a) Görevsizlik sebebiyle gönderilen dosyalarda Danıştay, davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir.

b) Görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz veya yetkisiz gördüğü takdirde, söz konusu mahkeme ile ilk görevsizlik veya yetkisizlik kararını veren mahkeme aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresinde ise, uyuşmazlık Bölge İdare Mahkemesince, aksi halde Danıştayca çözümlenir.

2. Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirilir ve bu husus taraflara tebliğ olunur.

3. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir.

4. Bu madde hükümleri gereğince verilen kararlar ile görevli ve yetkili kılınan mahkemeye yeniden dava açılması halinde harç alınmaz.

5. Görev ve yetki itirazı; itiraz ve temyiz dahil olmak üzere davanın her safhasında yapılabileceği gibi, bu husus Danıştay ve mahkemelerce de kendiliğinden de gözönünde tutulur.

Merci Tayini:

MADDE 44. — Tasarının 44 ncü maddesi aynen benimsenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Kararlara

Karşı Başvuru Yolları

İtiraz:

MADDE 45 — 1. İdare ve Vergi Mahkemelerinin tek hakimli olarak verdiği nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde mahkemenin bulunduğu yargı çevresinin Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir.

2. İtiraz, temyizın şekil ve usullerine tabidir.

3. Bölge idare Mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hak kında edinilen bilgiyi yeter görürse veya itiraz sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işın esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir.

4. Bölge İdare Mahkemesinin kararları kesindir; temyiz yoluna başvurulamaz.

5. Tek hakimli mahkemede hüküm veren hâkim, aynı davanın itiraz yoluyla Bölge İdare Mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

Temyiz:

MADDE 46. — Tasarının 46 ncı maddesi aynen benimsenmiştir.

Temyiz Edilemeyecek Kararlar:

MADDE 47. — İdare ve Vergi Mahkemelerinin tek hâkimle verdiği kararlar temyiz edilemez. Ancak, mükellefiyetin mevzuuna, esasına, şekline, muafiyet ve istisna hükümlerine ilişkin vergi uyuşmazlıklarında tek hâkimle verilen kararlar Danıştayda temyiz edilebilir.

Temyiz Dilekçesi:

MADDE 48. — 1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır.

2. Temyiz dilekçelerinin 3 ncü madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir.

3. Temyiz dilekçeleri Danıştaya gönderilmek üzere karar veren mahkemeye verilir ve bu mahkemece karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğden itibaren otuzgün içerisinde cevap ve rebilir. Cevap veren, karar süresinde temyiz etmemiş olsa bile; düzenleyeceği dilekçesinde temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçe temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. Karar veren mahkeme, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyayı dizi listesine bağlı olarak Danıştaya gönderir.

Kararın Bozulması:

MADDE 49. — 1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

- a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,
- b) Hukuka aykırı karar verilmesi,
- c) Usul hükümlerine uyulmamış olunması,

Sebeplerinden dolayı incelenen karar bozar.

2. Temyiz incelemesi sonunda maddi vakıalar hakkında edinilen bilgi yeterli görülürse veya uyuşmazlık sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise karar bozulmakla beraber işın esası hakkında da karar verilir.

3. Yukarıdaki fıkra uyarınca Danıştayca işın esası hakkında karar verilmesi mümkün olma yan hallerde karar bozularak dosya, karar veren mahkemeye gönderilir.

Mahkeme, dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

4. Vergi ve tam yargı davalarında mahkeme bozmaya uymayarak eski kararında ısrar edebilir. İsrar kararının ilgili tarafından temyizi halinde, dava, konusuna göre Danıştay İdare veya

Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunca incelenir. Danıştayın ilgili Dava Dairesinin kararına uygun görülürse mahkemenin kararına bozulur; aksi halde onanır. Danıştay İdare ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları kararlarına uyulması zorunludur.

5. Kararların kısmen onaylanması ve kısmen bozulması hallerinde kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.

Temyiz Verilen Karar Üzerine Yapılacak İşlem:

MADDE 50. — Temyiz incelemesi sonucunda Danıştay'ca verilen karar, dosyayla birlikte karar veren mahkemeye gönderilir. Dosyanın mahkemeye gelmesi üzerine, Danıştay kararına mahkeme tarafından yedi gün içinde taraflara tebliğ edilir. Tebliğ giderleri temyiz dilekçesi ile birlikte temyiz isteminde bulunanlardan peşin olarak alınır.

Kanun Yararına Bozma:

MADDE 51. — 1. Bölge İdare Mahkemesi kararları ile İdari ve Vergi Mahkemelerince verilip Danıştay'ca incelenmeksizin kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıklarının göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

2. Temyiz isteği Danıştay'ca yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma kararına, daha önce kesinleşmiş olan mahkeme kararının hukuki sonuçlarını kaldırmaz.

3. Bozma kararının bir örneği ilgili Bakanlığa gönderilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

Temyiz veya itiraz İstemlerinde Yürütmenin Durdurulması:

MADDE 52. — Temyiz veya itiraz yoluna başvurulmuş olması mahkeme kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, temyiz veya itirazı incelemeye yetkili yargı mercii, teminat karşılığında kararın yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilir. İdareden ve adli yardımdan yararlananlardan teminat alınmaz. Danıştay'ca kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.

Yargılamanın Yenilenmesi:

MADDE 53. — Tasarının 53 ncü maddesi aynen benimsenmiştir.

Kararın Düzeltilmesi:

MADDE 54. — 1. Danıştay Dava Daireleri ile İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları tarafından verilen kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere, kararın tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde taraflarca:

- a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,
- b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,
- c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,
- d) Temyiz incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. Dava Daireleri, İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdır.

3. Kanunun 15 nci maddesine göre verilen kararlar hakkında düzeltilme istemlerinin kabul edilerek davaya yeniden bakılması ve esas hakkında karar verilmesi halinde de karar düzeltilmesi isteminde bulunulabilir.

4. Kararın düzeltilmesi istekleri esas karar vermiş olan dairece incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hâkimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar.

Yargılamanın Yenilenmesi ve Kararın Düzeltilmesine ilişkin özel Hükümler:

MADDE 55. — Tasarının 55 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Danıştay'da Çekinme ve Ret:

MADDE 56. — 1. Davaya bakmakta olan Dava Dairesi Başkan ve Üyelerinin çekinme veya reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o Daire Kurulu tamamlanarak, bu husus incelenir, çekinme veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu Kurulca karar verilir.

2. Çekinen veya reddedilenler ikiden fazla ise bu husustaki istem, idari dava dairesi Başkan ve Üyeleri için İdari Dava Daireleri Genel Kurulunda, Vergi Dairesi Başkan ve Üyeleri için Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunda incelenir. Çekinen veya reddedilen Başkan ve Üyeler bu Kurullara katılamazlar. Bu Kurullarca çekinme veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da bu Kurullarca karar verilir.

3. idari Dava Daireleri Genel Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu Başkan ve Üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekinmesi veya reddi halinde noksan üyelikler dairesince tamamlanır.

4. Danıştay tetkik hâkimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi taraflar da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekinme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

Mahkemelerde Çekinme ve Ret:

MADDE 57. — 1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin reddi istemi, reddedilen hakim katılmadığı idare veya Vergi Mahkemesince incelenir.

2. itiraz üzerine veya doğrudan davaya bakmakta olan Bölge idare Mahkemesi ile idari ve Vergi Mahkemesi Başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen Başkan ve üyenin katılmadığı Bölge idare, idare ve Vergi Mahkemesince incelenir.

3. idare ve Vergi Mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem Bölge idare Mahkemesince incelenir. Bölge idare Mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştay'ca incelenir.

4. Danıştay'ca ve bu Mahkemelerce ret istemleri yerinde görülürse işin esası hakkında da karar verilir.

5. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hâkimin görevlendirilmesi ile mahkemenin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkemenin belirlenmesinde yukarıdaki hükümler uygulanır.

İdari Davalarda Delillerin Tespiti:

MADDE 58. — 1. Taraflar, idari dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak davaya bakan Danıştay, idare ve Vergi Mahkemelerinden isteyebilirler.

2. Davaya bakan Danıştay, idare ve Vergi Mahkemeleri istemi uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tespitini mahalli idari veya adli yargı mercile rince yaptırılmasına da karar verebilir.

3. Delillerin tespiti istemi, ivedilikle karara bağlanır.

Yol Masrafları ve Gündelikler:

MADDE 59. — Tasarının 59 ncu maddesi aynen benimsenmiştir.

Tebliğ İşleri ve Ücretler:

MADDE 60. — Tasarının 60 ncı maddesi aynen benimsenmiştir.

Çalışmaya Ara Verme:

MADDE 61. — Tasarının 61 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

Nöbetçi Mahkemenin Görevleri:

MADDE 62. — Nöbetçi mahkeme çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

- a) Yürütmenin durdurulmasına ve delillerin tespitine ait işler,
- b) Kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler.

Kaldırılan Hükümler:

MADDE 63. — Vergi Usul Kanununun vergi uyuşmazlıklarına ilişkin 378 ila 412 nci maddede hükümleri, bu kanunla kurulan vergi mahkemelerinin göreve başladığı tarihte yürürlükten kalkar.

GEÇİCİ MADDE — Bu Kanunun uygulanmasına, 27.10.1980 tarih ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

MADDE 64 — 65. — Tasarının 64-65 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ
İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU TASARISI VE ADALET
KOMİSYONU RAPORU
ADALET KOMİSYONU RAPORU

T. C.
Millî Güvenlik Konseyi
Adalet Komisyonu
Esas No 1/254
Karar No. :36 'ya inci Ek

31A ralık 1981

MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ BAŞKANLIĞINA

Millî Güvenlik Konseyinin 30 Aralık 1981 tarihli 89 ncu Birleşiminde Komisyonumuza yeniden incelenmek üzere iade edilen "İdarî Yargılama Usulü Kanun Tasarısı" ilgili temsilcilerin iştiraki ile yapılan incelemesinde tasarının tümü uygun bulunmuş ve maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Maddeler üzerinde yapılan inceleme sonunda:

1. Tasarının 1 nci maddesi aynen benimsenmiştir.
2. Tasarının 26 ncı maddesindeki "İdarî yargı yetkisinin sınırı" hükmüne, idarî dava türleri de ilave edilmek suretiyle yeniden metin düzenlenmiş ve 2 nci madde olarak kabul edilmiştir.
Bu maddeye ayrıca, Devlet Başkanının, Bakanlarla veya Bakanlar Kurulu ile birlikte yaptığı tasarruflar dışında kalan doğrudan doğruya yaptığı işlemler idari yargı denetimine tabi bulunmadığına dair bir okra eklenmiştir.
3. Tasarının 2 nci maddesinin (c) ve (d) bendi amaca uygun şekilde yeniden düzenlenmiş ve madde 3 ncü madde olarak kabul edilmiştir.
4. Tasarının 3 ncü maddesi 4 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.
5. Tasarının 4 ncü maddesi 5 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.
6. Tasarının 5 nci maddesi maddeye açıklık kazandırılmak amacıyla yeni düzenlemeye tabi tutulmuş ve 6 ncı madde olarak kabul edilmiştir.
7. Tasarının 6 ncı maddesinin 2 nci, 3 ncü ve 4 ncü fıkralarında düzeltmeler yapılmış, 6 ncı fıkra diğer fıkralarda da yer alan hükümler taşıdığından metinden çıkarılmış ve madde 7 nci madde olarak kabul edilmiştir.
8. Tasarının 7 nci maddesi sürelerle ilgili genel esaslar başlığı altında 8 nci madde olarak yeniden düzenlenmiştir.
9. Tasarının 8 nci maddesine bir fıkra eklenmiş ve madde 9 ncu madde olarak kabul edilmiştir.
10. Tasarının 9 ncu maddesinin 2 nci fıkrası amaca uygun şekilde yeniden yazılmış ve madde 10 ncu madde olarak kabul edilmiştir.
11. Tasarının 10 ncu maddesi, 1 nci fıkrasına "geri alınması" ve "yeni bir işlem yapılması" ibaresi eklenmek suretiyle ve 11 nci madde olarak benimsenmiştir.
12. Tasarının 11 nci maddesi 12 nci madde olarak aynen benimsenmiştir.
13. Tasarının 12 nci maddesi 13 ncü madde olarak yeniden düzenlenmiştir.

14. Tasarının 13 nci maddesi 14 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.
  15. Tasarının 14 ncü maddesi, 1 nci fıkrası ile aynı fıkranın (c) ve (e) bentlerinde gerekli görülen düzeltmeler yapılmak ve madde içindeki 2 ve 4 ncü maddelere yapılan atıflar 3 ve 5 nci maddeler şeklinde değiştirilmek suretiyle 15 nci madde olarak kabul edilmiştir.
  16. Tasarının 15 nci maddesi, 3 ncü fıkrasındaki 15 günlük süreler 30 güne çıkarılmak ve cevap verme mecburiyeti de "verebilir" şeklinde düzeltilmek suretiyle ve 16 nci madde olarak kabul edilmiştir.
  17. Tasarının 16 nci maddesi amaca uygun şekilde yeniden kaleme alınmış ve 17 nci madde olarak kabul edilmiştir.
  18. Tasarının 17 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının ilk cümlesi metinden çıkarılmış, 4 ncü fıkrada savcının düşüncesini yazılı olarak bildirmesi esası benimsenmiş ve 5 nci fıkraya da Danıştaydaki kurullar eklenmek suretiyle madde 18 nci madde olarak kabul edilmiştir.
  19. Tasarının 18 nci maddesi daha anlaşılır biçimde yeniden yazılmak suretiyle 19 ncü madde olarak kabul edilmiştir.
  20. Tasarının 19 ncü maddesine bir beşinci fıkra ilave edilmek suretiyle dosyaların incelenme sırasına objektiflik getirilmiş ve madde 20 nci madde olarak yeniden düzenlenmiştir.
  21. Tasarının 20 nci maddesi 21 nci madde olarak yeniden düzenlenmiştir.
  22. Tasarının 21 nci maddesinin 1 nci fıkrası düzeltilmiş, 2 nci fıkrada 14 ncü maddeye yapılan atıf 15 nci madde olarak düzeltilmek suretiyle 22 nci madde olarak kabul edilmiştir.
  23. Tasarının 22 nci maddesi 23 ncü madde olarak aynen benimsenmiştir.
  24. Tasarının 23 ncü maddesinin (e) ve (f) fıkralarında düzeltmeler yapılmak suretiyle madde 24 ncü madde olarak kabul edilmiştir.
  25. Tasarının 24 ncü maddesine, Danıştay daire ve kurul başkanları ile bir üye de eklenmek suretiyle madde 25 nci madde olarak kabul edilmiştir.
  26. Tasarının 25 nci maddesinin 1 nci fıkrasına, dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmesi halinde varsa yürütmenin durdurulması kararının kendiliğinden hükümsüz kalacağı hükmü eklenmiş, ayrıca metne, yalnız öleni ilgilendiren dava dilekçelerinin iptal edileceği hususu 2 nci fıkra olarak ilave edilmiştir. 3 ncü fıkra diğer fıkralara kaydırıldığı için metinden çıkarılmış ve madde 26 nci madde olarak kabul edilmiştir.
- Tasarının 26 nci maddesi, komisyonca eklenen 2 nci fıkrada yer aldığı için metinden çıkarılmıştır.
27. Tasarının, yürütmenin durdurulmasına ilişkin 27 nci maddesinin 3 ncü ve 5 nci fıkraları amaca uygun şekilde yeniden düzenlenmiş ve fıkralar önem sıralarına göre yeniden sıralanmıştır.
  28. Tasarının 28 inci maddesinin 1 inci fıkrasına yürütmenin durdurulması kararları eklenmiş, kararların kesinleşmiş olma şartı metinden çıkarılmış, 3 üncü ve 5 inci fıkralarda da diğer maddelere uyum sağlayacak düzeltmelere gidilmiştir.
- Tasarının 29, 30, 31, 32, 33, 34 ve 35 inci maddeleri aynen benimsenmiştir.
36. Tasarının 36 nci maddesinin (a) fıkrasındaki "işlem" yerine "uyuşmazlık" ifadesi kullanılmış, (c) fıkrasına ise "ikametgâh" kelimesi eklenmiştir.
  37. Tasarının 37 nci maddesinin (a) fıkrası diğer maddelere uygun şekilde değiştirilmiştir.
  38. Tasarının 38 inci maddesinin başlığı değiştirilmiş ve madde aynen benimsenmiştir.

39. Tasarınn 39 uncu maddesi amaca uygun şekilde yeniden yazılmıştır.

Tasarının 40, 41 ve 42 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

43. Tasarının 43 üncü maddesi başlığına uygun şekilde (b) bendinde düzeltmeler yapılmak ve metne bir fıkra eklenmek suretiyle kabul edilmiştir.

44. Tasarının 44 üncü maddesi aynen benimsenmiştir.

45. Tasarının 45 inci maddesinin ilk fıkrasına "tebliğ tarihini izleyen" ibaresi eklenmiştir.

46. Tasarının 46 ncı maddesindeki "tarihinden itibaren" tarihini izleyen ve otuz günlük süre altmış gün olarak düzenlenmiştir.

47. Tasarının 47 nci maddesi tek fıkra halinde yazılmak suretiyle benimsenmiştir.

48. Tasarının 48 inci maddesinin 2 nci fıkrasında 2 nci maddeye yapılan atıf 3 üncü madde olarak değiştirilmiş ve 3 üncü fıkrada ise Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa uygun şekilde düzenlemeye gidilmiştir.

49. Tasarınn 49 uncu maddesi daha açık bir biçimde yeniden kaleme alınmıştır.

50. Tasarının 50 nci maddesi Danıştayın vereceği tüm bozma kararlarını kapsayacak şekilde yeniden düzenlendi.

51. Kanun yararına bozma istemek yetkisi tasarının 51 nci maddesinde belli bakanlıklara verilmişken Komisyonumuzca bu yetki ilgili bakanaklara tanınmıştır.

52. Tasarının 52 nci maddesine teminat alınması ve mahkeme kararının Danıştay'ca bozması halinde yürütmenin kendiliğinden duracağına dair yeni ilaveler yapılmıştır.

53. Tasarınn 53 ncü maddesi aynen benimsenmiştir.

54. Tasarınn 54 ncü maddesi, 3 ncü fıkrada 14 ncü maddeye yapılan atıf 15 nci madde olarak düzeltilerek benimsenmiştir.

55. Tasarının 55 nci maddesi redaksiyona tabi tutularak benimsenmiştir.

56. Tasarının 56 ncı maddesine "çekinme" de ilave edilmiştir.

57. Tasarının 57 nci maddesi, 2 nci fıkrada ifade bakımından düzeltme yapılarak benimsenmiştir.

58. Tasarının 58 nci maddesi açıklık getirmek amacıyla yeniden yazılmıştır.

Tasarının 59 ncü maddesi yeniden düzenlenmiş, 60 ve 61 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

62. Tasarınn 62 nci maddesinin (b) fıkrası daha açık biçimde yeniden yazılmıştır.

63. Komisyonca yürürlükten kaldırılan hükümlere yer verilmiştir.

Geçici Madde — Bu madde daha anlaşılır şekilde kaleme alınmıştır.

Tasarının 63 ve 64 ncü maddeleri 64 ve 65 nci maddeler olarak aynen benimsenmiştir.

Raporumuz Millî Güvenlik Konseyinin onayına arz olunur.

Başkan

Sözcü

Üye

HÜKÜMETİN TEKLİFİ İdari Yargılama Usulü Kanunu Tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Kapsam ve Nitelik:

MADDE 1. — 1. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, bu kanunda gösterilen usullere tabidir.

2. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinde yazık yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.

İdari Davaların Açılması:

MADDE 2. — 1. İdarî davalar, Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına hitaben yazılmış dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve ad resleri,

b) Davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller,

c) Davaya konu olan idarî işlemin veya temyiz olunan kararın yazılı bildirim tarihi,

d) Vergi, resim, harç, para cezası ve gecikme zamları ilgili davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar,

e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası,

gösterilir.

3. Dava konusu kararın müsbet evrakın asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.

Dilekçelerin Verileceği Yerler:

MADDE 3. — Dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere İdare veya Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına, İdare veya Vergi Mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk Konsolosluklarına verilebilir.

Aynı Dilekçe Ue Dava Açılabilecek Haller:

MADDE 4. — 1. Her idarî işlem aleyhine ayrı ayrı dava açılır. Ancak, aralarında maddî ve hukukî bakımdan bağıllık varsa, aynı şahsı ilgilendiren birden fazla işlem aleyhine bir dilekçe ile de dava açılabilir.

2. Birden fazla şahsı ilgilendiren işlemde dolayı müşterek dilekçe ile dava açılabilmesi hak veya menfaatte iştirak Ue maddi ve hukuki sebeplerle birlik bulunmasına bağlıdır.

Dilekçeler Üzerine Uygulanacak İşlem:

MADDE 5. — 1. Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına veya 3 üncü maddede yazdığı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra defter

derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılar, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulsu bir alındı kâğıdı verilir.

3. 3 üncü maddede yazılı diğer yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bu lunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

4. Herhangi bir sebeple harcı veya posta pulu verilmeden veya eksik harç veya posta pulu de dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harcın ve posta pulu verilmeyen veya eksik harç veya posta pulu ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harar ve posta pulunun verilmesi veya tamamlattırılması hususu daire veya mahkeme başkanlığınca ilgiliye tebliğ olunur.

5. Harcı veya posta pulu süresi içinde verilmez veya tamamlatılmazsa dosya işlemde kaldırılır.

6. İşlemden kaldırılan dosya, istem üzerine en geç bir yıl içinde yeniden işleme konulmadığı takdirde, dava açılmamış sayılır. İşlemden kaldırma veya davanın açılmamış sayılması kararları olur.

Dava Açma Süresi:

MADDE 6. — 1. Dava açma süresi, özel kanunlarından ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve İdare Mahkemelerinde altmış ve Vergi Mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdarî uyuşmazlıklarda; yazdı bildirim yapıldığı,

b) Vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümlülükler ve bunların zamlarıdan doğan uyuşmazlıklardan; tahakkuk tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın- tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin;tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödenen; tescilde bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;

Tarihi izleyen günden başlar.

3. Adresleri olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre dan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, süre son ilan tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün sonra işlemeye başlar.

4. İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, dan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak, bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her Udsi aleyhine birden dava açabirler.

5. Tatil günleri sürelerde dahildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

6. Süreler, tebliğ yayın veya dan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

Çalışmaya Ara Vermede Süre:

MADDE 7. — Dava ve karar düzeltilmesi istemine ilişkin sürelerle 15 maddede yazdı sürelerin bitmesi, çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa, bu süreler, ara vermenin sona erdiği 6 Eylül'den itibaren yedi gün uzamış sayılır.

Görevli Olmayan Yerlere Başvurma:

MADDE 8. — Çözümlemesi Danıştayın, idare ve Vergi Mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli veya askerî yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların ve bunlara karşı kanun yolları varsa süresi içinde olmak şartıyla bu yollara başvurulması üzerine verilen kararların, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Bu yerlere başvurma tarihi, Danıştaya, İdare ve Vergi Mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

İdari Makamların Sükûtu:

MADDE 9. — 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idarî makamlara başvurabilirler.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmez ise istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştaya, İdare ve Vergi Mahkemelerine dava açabilirler. Bu süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse, dava süresi işlemmez.

Dava açılmayan haller ile davanın süreden reddi halinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idare makamlarınca cevap verilmesi halinde, cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi yeniden işlemeye başlar.

3. Vergi Usul Kanununda yer alan vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında, bu madde hükümleri vergi uyuşmazlıklarında uygulanmaz.

Üst Makamlara Başvurma:

MADDE 10. — 1. İlgililer tarafından idarî dava açılmadan önce, idarî işlemin kaldırılması veya değiştirilmesi üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamlardan idarî dava açmak için belli olan süre içinde istenebilir. Bu başvurma işlemeye başlamış olan idarî dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmez ise istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işleme başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.

4. Vergi Usul Kanununda yer alan vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında bu madde hükümleri vergi uyuşmazlıklarında uygulanmaz.

İptal ve Tam Yargı Davaları:

MADDE 11. — İlgililer haklarını ihlal eden bir idarî işlem dolayısıyla Danıştaya ve İdare ve Vergi Mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi, ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 10 uncu madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

Doğrudan Doğruya Tam Yargı Davası Açılması:

MADDE 12. -1. İdarî eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idarî dava açmadan önce, bu eylemleri yazdı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve

her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde, bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görevden reddi halinde sonradan idarî yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen, idareye başvurma şartı aranmaz.

Dilekçeler Üzerine ilk inceleme:

MADDE 13. — 1. Dilekçeler Danıştay'da Evrak Müdürlüğünce kaydedilir ve Genel Sekreterlikçe görevli Dairelere havale olunur.

2. Dilekçeler, İdare ve Vergi Mahkemelerinde ise Mahkeme Başkanının havalesi ile kaydolunur.

3. Dilekçeler, Danıştayda Daire Başkanının görevlendireceği bir tetkik hâkimi, İdare ve Vergi Mahkemelerinde ise Mahkeme Başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

- a) Görev ve yetki,
- b) İdarî merci tecavüzü,
- c) Ehliyet,
- d) Husumet,
- e) 2 ve 4 üncü maddelere uygun olup olmadıkları,
- f) Süre aşımı,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

4. Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir.

5. İlk incelemeyi yapanlar, bu noktalardan kanuna aykırılık görmezler veya daire veya mahkeme tarafından ilk inceleme raporu yerinde görülmezse, tebligat işlemi yapılır.

6. Yukarıdaki hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her safhasında 14 üncü madde hükmü uygulanır.

İlk İnceleme Üzerine Verilecek Karar:

MADDE 14. - 1. Danıştay veya İdare ve Vergi Mahkemelerince yukarıdaki maddelerde yazılı hususlarda kanunsuzluk bulunduğu görülürse, 13 üncü maddenin;

a) 3/a bendine göre adlî ve askerî yargının görevli olduğu konularda açılan davaların red dine; idarî yargının görevli olduğu konularda ise, görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev ve yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,

b) 3/c ve 3/f bentlerinde yazdı hallerde davanın reddine,

c) 3/d bendinde yazılı halde, dava dilekçesinin gerçek hasma tebliğ edilmesine,

d) 3/e bendinde yazılı halde otuz gün içinde 2 ve 4 üncü maddelere uygun şekilde yeni den düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazdı hallerde, ehliyetli

şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılması takdirinde otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

e) 3/b bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine, Karar verilir.

2. Dilekçelerin görevli mercie tevdi halinde, Danıştaya veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. Dilekçelerin 2 nci maddeye uygun olmamaları dolayısıyla reddi halinde, yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

4. tik inceleme üzerine Damştayca verilen kararlara karşı bu maddenin l/d bendinde yazılı haller dışında düzeltme yoluna başvurulabilir.

Tebliğat ve Cevap Verme:

MADDE 15. — 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıyla tebliğ olunur.

2. Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının ce vaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya, cevap vermesi için bir süre verilir.

3. Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde cevap ver meye mecburdurlar. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme karan ile onbeş günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

4. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere da yanarak hak iddia edemezler.

Duruşma:

MADDE 16. — 1. Danıştay ile İdare ve Vergi Mahkemelerinde açılan iptal ve ikiyüzbin li rayı aşan vergi ve tam yargı davalarında davacının isteği üzerine duruşma yapılır.

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve ilgili mahkemenin kararı na bağlıdır.

3. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.

Duruşmalara İlişkin Esaslar:

MADDE 17. — 1. Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkeme karan ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.

2. Duruşmaları Başkan yönetir.

3. Duruşmada, ancak tarafların dilekçe ve savunmalarında ileri sürdükleri sebep ve deliller tartışılır. Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir, Taraflardan yalnız biri gelirse onun açık lamaları dinlenir; hiçbir gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

4. Danıştayda görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlen dikten sonra savcı düşüncesini bildirir. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

5. Duruşmalı işlerde savcılar, keşif, bilirkişi incelemesi veya tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirilmesini istedikleri takdirde, bu istekler görevli daire tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

Duruşmalı işlerde Karar Yerilmesi:

MADDE 18. — Duruşma yapıldıktan sonra aynı gün, zaruret halinde onbeş gün içinde karar verilir. Ara karar verilen hallerde, bu kararın yerine getirilmesi üzerine, dosyalar öncelikle incelenir.

Dosyaların incelenmesi:

MADDE 19. — 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

2. Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

3. Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksekmenfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili Bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

4. Getirilen veya idarece gönderilen gizli belge ve dosyalar taraf veya vekillerine incelettirilmez.

Sonradan ibraz Olunan Evrak ve Belgeler:

MADDE 20. — Dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmeyen müsbit evrak ve belgeler, bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkân bulunmadığına mahkemece kanaat getirilse, kabul ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu evrak ve belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabım hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ edilmez.

Davaların Karara Bağlanması:

MADDE 21. — 1. Konuların aydınlandığına mahkeme karar verince meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır.

2. 14 üncü maddede sayılan sebeplerden biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar işin esası hakkında da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri, kararların altına yazılır.

Tutanaklar:

MADDE 22. — Her dava dosyası için görüşmelere katılan başkan ve üyelerin, Danıştayda düşünce veren savcının, tetkik hâkiminin ve tarafların ad ve soyadlarını, incelenen dosya numarasını, kısaca dava konusunu ve verilen kararın neticesini, çoğunlukta ve azınlıkta bulunanları gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar görüşmelere katılanlar tarafından aynı toplantıda imzalanır ve dosyalarında saklanır.

Kararlarda Bulunacak Hususlar:

MADDE 23. — Kararlarda:

- a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,
- b) Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukukî sebeplerin özeti, isteğinin sonucu ile davalının savunmasının özeti,
- c) Danıştayda görülen davalarda tetkik hâkimi ve savanın ad ve soyadları ile savcının düşüncesi,
- d) Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazırbulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,
- e) Kararın dayandığı kanuni ve hukukî sebepler ile gerekçesi, hüküm ve tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı,
- f) Yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin hangi tarafa yükletüdüğü,
- g) Kararın tarihi ve oybirliği ile mi, oy çokluğu ile mi verildiği,
- h) Kararı veren mahkeme Başkan ve üyelerinin veya hâkimin ad ve soyadları ve imzaları ve varsa ayrışık oylar,
- i) Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası, belirtilir.

Kararların Saklanması ve Tebliği:

MADDE 24. — Kararların mahkeme Başkan ve üyeleri veya hâkimi tarafından imzalı asıllarından biri, karar dosyasına, diğeri de dava dosyasına konur. Mahkeme mühürü ve Başkan yahut hâkim imzasıyla tasdikli birer örneği de mahkemece taraflara tebliğ edilir.

Tarafların Kişilik veya Niteliğinde Değişiklik:

MADDE 25. — 1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine gecenin başvurmaya kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhinde takibi yenilemesine kadar, dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir.

2. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır.

3. İşlemde kaldırılan dosyalara ait davalar yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş ise, bu kararlar kendiliğinden hükümsüz kalır.

4. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ait kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.

İdari Yargı Kararlarının Sınırı:

MADDE 26. — Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak veya siyasal tercihleri denetleyecek tarzda kullanılmaz, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırılacak biçimde yargı kararı verilemez.

Yürütmenin Durdurulması.

MADDE 27. — 1. Danıştayda veya idare mahkemelerinde idari dava açılması veya kanun yollarına başvurulması dava edilen idarî işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idari mahkemeleri, idarî işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idarî işlemin açıkça hukuka aykır olmasına şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler.

3. Savaş ve sıkıyönetim halleri ile olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve olağanüstü halin ilan edildiği bölgelerde görevli olan veya sonradan bu bölgelerde görevlendirilen kamu personeli hakkında alınan idarî işlemler ile grev ve lokavt ertelenmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenmesi, dernek ve kuruluşların kapatılması veya faaliyetten men edilmesi kararlarına ilişkin iptal davalarında yürütmeyi durdurma kararları verilemez.

4. Yürütmenin durdurulması kararları verilen dava dosyaları öncelikle incelenir.

5. Yürütmenin durdurulmasına karar verilen davalarda, her doksan günde bir yürütmenin durdurulması kararları yeniden incelenerek devam edip etmeyeceğine karar verilir.

6. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 15 inci maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

7. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire veya mahkemece çözümlenir.

8. Adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

9. Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri yükümlülüklerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. İhtirazî kayıtlarla verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemini durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

Kararların Sonuçları:

MADDE 28. — Danıştay bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin kesinleşen kararlarının icaplarına göre idare, altmış gün içinde işlem veya eylem tesis etmeye mecburdur.

2. Tam yargı davaları hakkındaki kararlar genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.

3. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre eylem veya işlem tesis edilemeyen hallerde idare aleyhine ilgili mahkemede maddî ve manevî tazminat davası açılabilir.

4. Mahkeme kararlarının altmış gün içinde kamu görevlilerince kasden yerine getirilmemesi halinde ilgili, idare aleyhine dava açılabilmesi gibi karar yerine getirmeyen kamu görevlisi aleyhine de tazminat davası açılabilir.

5. Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin mahkeme kararlarının idareye tebliğinden sonra bu kararlara göre tespit edilecek vergi, resim, harçlar ve benzeri malî yükümlülükler ile zam ve cezaların miktarı ilgili idarece mükellefe bildirilir.

6. Tazminat ve vergi davalarında kararın idareye tebliğinden itibaren infazın gecikmesi sebebiyle idarece kanunî gecikme faizi ödenir.

Açıklama:

MADDE 29. — 1. Danıştay, bölge idari mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse, yahut birbirine aykır hüküm fıkralarını taşıyorsa, taraflardan her biri kararın açıklanmasını veya aykırılığın giderilmesini isteyebilir.

2. Açıklama dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazla verilir.
3. Karan vermiş olan daire veya mahkeme işi inceler ve gerek görürse dilekçenin bir örneğini, belirleyeceği süre içinde cevap vermek üzere, karşı tarafa tebliğ eder, cevap iki nüsha olarak verilir. Bunlardan biri, açıklama veya aykırılığın kaldırılmasını isteyen tarafa gönderilir.
4. Görevli daire veya mahkemenin bu husustaki karar, taraflara tebliğ olunur.
5. Açıklama veya aykırılığın kaldırılması, kararın yerine getirilmesine kadar istenebilir.

Yanlışlıkların Düzeltilmesi:

MADDE 30. — 1. İki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir.

2. 29 uncu maddenin son fıkrası dışında kalan hükümleri, bu istekler hakkında da uygulanır.

3. Yanlışlıkların düzeltilmesine karar verilirse, düzeltme ilamın altına yazılır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Uygulanacağı Haller:

MADDE 31. — Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adlî yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükûnunu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM idari Davalarda Yetki ve Bağlantı ile Görevsizlik ve Yetkisizlik Halinde Yapılacak İşlemler

idari Davalarda Genel Yetki:

MADDE 32. — 1. Göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu Kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili idare mahkemesi, dava konusu olan idarî işlemi veya idarî sözleşmeyi yapan idarî merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir.

2. Bu Kanunun uygulanmasında yetki kamu düzenindedir. Ancak, idari sözleşmelerde, sözleşme ile yetkili mahkeme belirlenebilir.

Kamu Görevlileri Ue İlgili Davalarda Yetki:

MADDE 33. — 1. Kamu görevlilerinin atanması ve nakilleri ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlilerinin yeni görev yeri idare mahkemesidir.

2. Kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesidir.

3. Kamu görevlilerinin parasal hakları ile ilgili konulardan doğan davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Taşınmaz Mallara İlişkin Davalarda Yetki:

MADDE 34. — İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskân gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idarî davalarda yetkili mahkeme, taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Taşınır Mallara İlişkin Davalarda Yetki:

MADDE 35. — Elkoyma ve istimval gibi taşınır mallara ilişkin davalarda yetkili mahkeme, taşınır mal bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Tam Yargı Davalarında Yetki:

MADDE 36. — İdarî sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme, sırasıyla:

- a) Zaran doğuran idarî işlemi incelemeye yetkili,
  - b) Zarar, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,
  - c) Diğer hallerde davacının bulunduğu yer,
- İdare Mahkemesidir.

Yergi Uyuşmazlıklarında Yetki:

MADDE 37. — Bu Kanuna göre vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme:

- a) Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler ile zam ve cezaların tahakkuk ettiren,
- b) Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun uygulanmasında, ödeme emrini düzenleyen,
- c) Diğer uyuşmazlıklarda dava konusu işlemi yapan, Dairenin bulunduğu yerdeki Vergi Mahkemesidir.

Bağlantılı Davalarda Yetki:

MADDE 38. — 1. İdare Mahkemesi, Vergi Mahkemesi veya Danıştaya veya birden fazla İdare veya Vergi Mahkemelerine açılmış bulunan davalarda bağlantının varlığına taraflardan birinin isteği üzerine veya doğrudan doğruya mahkemece karar verilir.

2. Bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması halinde dava dosyası Danıştaya gönderilir.

3. Bağlantılı davalar, değişik Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar Danıştaya gönderilir.

4. Bağlantılı davalar aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar o yer Bölge İdare Mahkemesine gönderilir.

Bağlantının Danıştayca İncelenmesi:

MADDE 39. — 1. Danıştayın dava konusu uyuşmazlığı incelemeye yetkili dairesi, dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve karar verir.

2. Danıştay bağlantının bulunduğu karar verdiği takdirde:

a) Davalardan biri Danıştayda açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştayda birleştirilerek görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.

b) Davaların çözümlenmesi, aynı Bölge idare Mahkemesinin yargı çevresindeki idare ve ya Vergi Mahkemelerinin görevlerine giren uyuşmazlıklarla ilgili ise, Danıştayın ilgili dairesi yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve dosyaları bu mahkemeye göndererek diğer mahkemeye ve ya mahkemelere durumu bildirir. Yetkili mahkeme de durumu ilgililere duyurur.

c) Danıştayca verilen karar bağlantı bulunmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının Bölge İdare Mahkemesince İncelenmesi:

MADDE 40. — 1. Bölge idare Mahkemesi bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve kararını verir. Bölge idare Mahkemesince verilen karar, bağlantının bulunduğu yolunda ise, yetkili mahkeme kararda belirtilmek suretiyle dosyalar yetkili mahkemeye gönderilir. Durum ayrıca diğer mahkemeye de duyurulur. Yetkili kılınan mahkeme durumu ilgililere bildirir.

2. Bölge idare Mahkemesince verilen karar bağlantı olmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının Mahkemelerce Kabul Edilmemesi:

MADDE 41. — Bağlantı iddiaları mahkemelerce kabul edilmediği takdirde, bu hususta verilen ara karar taraflara tebliğ edilir. Taraflar, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içerisinde, aynı yargı çevresindeki mahkemeler için o yer Bölge idare Mahkemesine, 38 inci maddenin 2 ve 3 üncü fıkrasındaki durumlarla ilgili davalar için Danıştaya başvuruda bulunabilirler. Başvuru üzerine Bölge idare Mahkemesi veya Danıştay görevli Dairesince durum, yukarıdaki maddelerde yazdığı usullere göre incelenerek karara bağlanır.

Bağlantılı Davalarla İlgili Diğer Esaslar:

MADDE 42. — 1. Bağlantının varlığı yolunda idare ve Vergi Mahkemelerince veya bu konuda yapılacak itiraz üzerine Bölge idare Mahkemesi veya Danıştayca bağlantı hakkında karar verilinceye kadar usulî işlemler durur.

2. Bağlantıya ilişkin işlemler sonuçlandırıldıktan sonra bu davalara bakmakla yetkili kılınan mahkeme veya Danıştay, davalara bırakıldığı yerden devam eder.

3. Bağlantının bulunup bulunmadığı yolundaki Bölge idare Mahkemesi ve Danıştay kararları kesindir.

Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde Yapılacak İşlem:

MADDE 43. — 1. idare ve Vergi Mahkemeleri, idarî yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verirlerse dosyayı Danıştaya veya görevli ve yetkili idare veya Vergi Mahkemesine gönderirler.

a) Görevsizlik sebebiyle dosyalarda Danıştay, davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli Mahkemeye gönderilmesine karar verir.

b) Görevsizlik ve yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz ve yetkisiz gördüğü takdirde, söz konusu mahkeme ile ilk yetkisizlik kararını veren mahkeme aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresinde ise, uyuşmazlık Bölge İdare Mahkemesince, aksi halde Danıştayca çözümlenir.

2. Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirilir ve bu husus taraflar tebliğ olunur.

3. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir.

4. Bu madde hükümleri gereğince verilen kararlar ile görevli veya yetkili kılınan mahkeme ye yeniden dava açılması halinde yeniden harç alınmaz.

Merci Tayini:

MADDE 44. — 1. Yetkili mahkemenin bir davaya bakmasına fiilî veya hukukî bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edildiği veya iki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar verdikleri hallerde, dava dosyalan, tarafların veya mahkemelerin istemi üzerine merci tayini için:

a) Uyuşmazlığın aynı yargı çevresindeki mahkeme veya mahkemeler arasında çıkması halinde, o yargı çevresindeki Bölge İdare Mahkemesine,

b) Sak hallerde Danıştaya, Gönderilir.

2. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesi görevli ve yetkili mahkemeyi kararlaştırır.

3. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesinin bu konuda vereceği kararlar kesindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Kararlara

Karşı Başvuru Yolları

İtiraz:

MADDE 45. — 1. İdare ve vergi mahkemelerinin tek hakimli olarak verdiği nihaî kararlara karşı otuz gün içinde mahkemenin bulunduğu yargı çevresinin Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir.

2. İtiraz, Temyizin şekil ve usullerine tabidir.

3. Bölge İdare Mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddî vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse veya itiraz sadece hukukî noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddî yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir.

4. Bölge İdare Mahkemesinin kararları kesindir; Temyiz yoluna başvurulamaz.

5. Tek hakimli mahkemede hüküm veren hâkim, aynı davanın itiraz yoluyla Bölge İdare Mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

Temyiz:

MADDE 46. — İdare ve vergi mahkemelerinin nihaî kararlarına karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Danıştayda temyiz yoluna başvurulabilir.

Temyiz Edilemeyecek Kararlar:

MADDE 47. — 1. idare ve vergi mahkemelerinin tek hâkimle verdiği kararlar temyiz edilemez.

2. Mükellefiyetin mevzuuna, esasına, şekline, muafiyet ve istisna hükümlerine ilişkin vergi uyuşmazlıklarında tek hâkimle verilen kararlar Danıştayda temyiz edilebilir.

Temyiz Dilekçesi:

MADDE 48. — 1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır.

2. Temyiz dilekçelerinin 2 nci madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir.

3. Temyiz dilekçeleri Danıştaya gönderilmek üzere karan veren mahkemeye verilir ve bu mahkemece karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğden itibaren onbeş gün içerisinde cevap verebilir. Cevap verenin temyiz hakkı bulunmasa bile düzenleyeceği cevap dilekçesinde temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçe temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. Karan veren mahkeme, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresigeçtikten sonra dos yayı dizi Üstesine bağlı olarak Danıştaya gönderir.

Kararın Bozulması:

MADDE 49. — 1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

- a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,
- b) Hukuka aykırı karar verilmesi,
- c) Usul hüküm ve kurallarına uyulmamış olunması,

Sebeplerinden dolayı incelenen karan bozar.

2. Temyiz incelemesi sonunda maddî vakıalar hakkında edinilen bilgi yeter görülürse veya uyuşmazlık sadece hukukî noktalara ilişkin ise veya karardaki maddî yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise karar bozulmakla beraber işin esası hakkında da karar verilir.

3. Yukarıdaki fıkra uyarınca Danıştayca işin esası hakkında karar verilmesi mümkün olmayan hallerde karar bozularak dosya, karan veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, bozma kararına uyduğu takdirde dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

4. Mahkeme bozmaya uymayarak önceki kararında ısrar ederse, ısrar kararının ilgili tarafın dan temyizi halinde, dava, konusuna göre idare veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunca incelenir. İlgili Danıştay Dava Dairesinin kararına uyulursa mahkemenin karan bozular; aksi halde onaylanır.

5. Kararların kısmen onaylanması ve kısmen bozulması hallerinde kesinleşen Danıştay kararında belirtilir.

Temyizen Verilen Karar Üzerine Yapılacak İşlem:

MADDE 50. — Temyiz incelemesi sonucunda esas baklанда Danıştayca verilen karar, dosyayla birlikte karan veren mahkemeye gönderilir. Dosyanın mahkemeye gelmesi üzerine, Danıştay karan mahkeme tarafından yedi gün içinde taraflara tebliğ edilir. Tebliğ giderleri temyiz dilekçesi ile birlikte temyiz isteminde bulunanlardan peşin olarak alınır.

Kanun Yararına Bozma:

MADDE 51. — 1. Bölge İdare Mahkemesi kararları ile idare ve vergi mahkemelerince veriliş Damştayca incelenmeksizin kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliğı bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, Adalet, İçişleri ve Maliye bakanlıklarının göstereceğı lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

2. Temyiz isteğı Damştayca yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma kararın, daha önce kesinleşmiş olan mahkeme kararının hukukî sonuçlarını kaldırmaz.

3. Bozma kararının bir örneğı ilgili Bakanlığa gönderilir ve Resmî Gazetede yayınlanır.

Temyiz veya İtiraz İstemlerinde Yürütmenin Durdurulması:

MADDE 52. — Temyiz veya itiraz yoluna başvurulmuş olması mahkeme kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, gerekli hallerde mahkeme kararının yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilir.

Yargılamanın Yenilenmesi:

MADDE 53. — 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir:

a) Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bur belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,

b) Karara esas olarak alınan belgenin sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmî bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,

c) Karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,

d) Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi,

e) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,

f) Vekil veya kanunî temsilci olmayan kişiler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,

g) Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hâkimin katılmasıyla karar verilmiş olması,

h) Taraftan ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine sebep olabilecek kanunî bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından evvelki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması.

2. Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas karar vermiş olan mahkemece karara bağlanır.

3. Yargılamanın yenilenmesinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun süreye ilişkin hükümleri, kıyas yolu ile uygulanır.

Kararın Düzeltilmesi:

MADDE 54. — 1. Danıştay Dava Daireleri ile İdarî veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları tarafından verilen kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere, kararın tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde taraflarca:

- a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,
- b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,
- c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,
- d) Temyiz incelemesi sırasında hükmün esasına etkileyen belgelerde hile ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması,

hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. Dava Daireleri, İdare veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdır.

3. Kanunun 14 üncü maddesine göre verilen kararlar hakkında düzeltilme istemlerinin kabul edilerek davaya yeniden bakılması ve esas hakkında karar verilmesi halinde de karar düzeltilmesi isteminde bulunulabilir.

4. Kararın düzeltilmesi istekleri esas karar vermiş olan dairece incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hâkimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar.

Yargılamanın Yenilenmesine ve Kararın Düzeltilmesine İlişkin özel Hükümler:

MADDE 55. — 1. isteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir.

2. Karşı tarafın savunması alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa davaya yeniden bakılarak karar verilir.

3. Tarafların, yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemleri, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise, isteğin reddine karar verilir ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu husustaki hükümlerine göre para cezasına da hükmolünür.

4. Yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.

5. 53, 54, 55 inci madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yargılamam yenilenmesinde ve kararın düzeltilmesinde bu Kanun hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Damştayda Çekinme ve Ret:

MADDE 56. — 1. Davaya bakmakta olan Dava Dairesi Başkan ve Üyelerinin reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, O Daire Kurulu tamamlanarak, bu husus incelenir, ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

2. Reddedilenler ikiden fazla ise bu husustaki istem, idari dava dairesi Başkan ve Üyeleri için idarî Dava Daireleri Genel Kurulunda, Vergi Dairesi Başkan ve Üyeleri için Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunda incelenir. Reddedilen Başkan ve Üyeler bu Kurullara katılamazlar. Bu kurullarca ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da bu kurullarca karar verilir.

3. idari Dava Daireleri Genel Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu Başkan ve Üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekinmesi veya reddi halinde noksan üyelikler dairesince tamamlanır.

4. Danıştay Tetkik hâkimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki ret istemleri davaya bakmakla görevli Daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

Mahkemelerde Çekinme ve Ret:

MADDE 57. — 1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin reddi istemi, reddedilen hâkimin katılmadığı idare veya Vergi Mahkemesince incelenir.

2. İtiraz veya davaya bakmakta olan Bölge İdare Mahkemesi ile İdare ve Vergi Mahkemesi Başkan ve Üyelerinin reddi istemi reddedilen Başkan ve üyenin katılmadığı Bölge İdare, İdare ve Vergi Mahkemesince incelenir.

3. İdare ve Vergi Mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem Bölge İdare Mahkemesince incelenir. Bölge İdare Mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştay'ca incelenir.

4. Danıştay'ca ve bu mahkemelerce ret istemleri yerinde görülürse işin esası hakkında da karar verilir.

5. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hâkimin görevlendirilmesi ile mahkemenin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkemenin belirlenmesinde yakandaki hükümler uygulanır.

Danıştayda Demlerin Tespiti:

MADDE 58. — 1. Taraflar, Danıştay'a İdarî dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak Danıştay'dan isteyebilirler.

2. Görevli Danıştay dairesi, istemi uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tespitin mahallî idarî veya adlî yargı yerlerince yaptırılmasına da karar verebilir.

Delillerin tespiti istemi, ivedilikle karara bağlanır.

Yol Masrafları ve Gündelikler:

MADDE 59. — Danıştay meslek mensupları ile idarî yargı hâkimleri ve savcılarından keşif, bilirkişi incelemesi veya delillerin tespiti için görevlendirilenlere gerçek yol giderleri ile görevde geçen günlerin herbiri için net aylık tutarlarının otuzda biri oranında gündelikler verilir. Bu gündelikler, zorunlu giderleri karşılamazsa, aradaki fark belgelere dayalı olmak şartı ile ayrıca ödenir. Ancak, bu surette yapılacak ödemeler, gündeliklerin yüzde ellisini geçemez.

Tebliğ İşleri ve Ücretler:

MADDE 60. — Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri ile İdare ve Vergi Mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi aracılığı ile yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir.

Çalışmaya Ara Verme:

MADDE 61. — 1. Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri her yıl Temmuz ayının yirmisinden Eylül ayının altısına kadar çalışmaya ara verirler.

2. Ara verme süresi içinde her bölge idare mahkemesi merkezinde idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek üç hâkimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Nöbetçi kalanlardan en kıdemli başkan, yoksa en kıdemli üye nöbetçi mahkemenin başkanlığını yapar.

3. Çalışmaya ara verme süresi içinde nöbetçi kalanlara yıllık izin hakları saklıdır.

Nöbetçi Mahkemenin Görevleri:

MADDE 62. — Nöbetçi Mahkeme çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazdı işleri görür.

- a) Yürütmenin durdurulmasına ve delillerin tespitine ait işler,
- b) Tutuklu memurlar hakkında memurların yargılanmasına dair işler.

GEÇİCİ MADDE — Bu Kanunun 27.10.1980 tarihli ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanuna aykırı olan hükümleri, Anayasa Düzeni Hakkında Kanunun yürürlükten kalktığı tarihi izleyen günden itibaren uygulanır.

Yürürlük :

MADDE 63. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme :

MADDE 64. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

15.10.1981

Başbakan

B. Ulsu

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN
İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Kapsam ve Nitelik:

MADDE 1. — Tasarının 2 nci maddesi aynen benimsenmiştir.

İdarî Dava Türleri ve İdarî Yargı Yetkisinin Sınırı:

MADDE 2. — İdarî dava türleri şunlardır:

- a) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu yönlerinden biri ile hukuka aykırı ol duklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları,
  - b) İdarî eylem ve işlemlerinden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davaları,
  - c) Genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar,
2. İdarî yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdarî mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idarî eylem ve işler niteliğinde ve ya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı karar veremezler.
3. Devlet Başkanının doğrudan doğruya yaptığı işlemler idarî yargı denetimi dışındadır.

İdarî Davaların Açılması:

MADDE 3. — 1. İdarî davalar, Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına hitaben yazılmış dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

- a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri,
- b) Davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller.
- c) Davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi,
- d) Vergi, resim, harç benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına ilişkin davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar,
- e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası.

Gösterilir.

3. Dava konusu kararın ve müsbit evrakın asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir, Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.

Dilekçelerin Verileceği Yerler:

MADDE 4. — Tasarının 3 üncü maddesi 4 üncü madde olarak aynen benimsenmiştir.

Aynı Dilekçe ile Dava Açılabilir Haller:

MADDE 5. — Tasarının 4 üncü maddesi 5 inci madde olarak aynen benimsenmiştir.

Dilekçeler Üzerine Uygulanacak İşlem:

MADDE 6. — 1. Danıştay, İdare Mahkemesi ve Vergi Mahkemesi Başkanlıklarına veya 4 üncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılar, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, puluz bir alındı kâğıdı verilir.

3. 4 üncü maddede yazılı diğer yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarları ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

4. Herhangi bir sebeple harcı veya posta pulu verilmeden veya eksik harç veya posta pulu ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harcın ve posta pulunun verilmesi veya tamamlanması hususu daire veya mahkeme başkanlığınca ilgiliye tabliğ olunur.

5. Harcı veya posta pulu içinde verilmez veya tamamlanmazsa dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir.

6. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde, noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

Dava Açma Süresi:

MADDE 7. — 1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay ve İdare Mahkemelerinde altmış ve Vergi Mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirim yapıldığı,

b) Vergi, resim ve harçları ile benzeri malî yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda: Tahakkuk tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın; tabliğ yapılan hallerde veya tabliğ yerine geçen işlemlerde tabliğ; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;

Tarihi izleyen günden başlar.

3. Adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça süre, son ilan tarihini izleyen günden itibaren on beş gün sonra işlemeye başlar.

4. İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz.

Sürelerle ilgili Genel Esaslar:

MADDE 8. — 1. Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

2. Tatil günleri sürelerle dahildir. Şu kadarki, sürenin son gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

3. Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.

Görevli Olmayan Yerlere Başvurma:

MADDE 9. — 1. Çözümlemesi Danıştayın, İdare ve Vergi Mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adlî veya askerî yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların bu ve bunlara karşı kanun yolları varsa süresi içinde olmak şartıyla bu yollara başvurulması üzerine verilen kararların, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Bu yerlere başvurma tarihi, Danıştaya, İdare ve Vergi Mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

2. Adlî veya Askerî yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra birinci ükrada yazılı otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi, idarî dava açılması için öngörülen süre henüz dolmamış ise bu süre içinde dava açılabilir.

İdari Makamların Sükûtu:

MADDE 10. — 1. İlgililer, haklarında idarî davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştaya, İdare ve Vergi Mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir.

Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Dava açılmayan haller ile davanın süreden reddi halinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idarî makamlarca cevap verilmesi halinde, cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi yeniden işlemeye başlar.

3. Vergi Usul Kanununda yer alan vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında, bu madde hükümleri vergi uyumsuzluklarında uygulanmaz.

Üst Makamlara Başvurma:

MADDE 11. — 1. İlgililer tarafından idarî dava açılmadan önce, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idarî dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bu- cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.

4. Vergi Usul Kanununda yer alan vergi hatalarının düzeltilmesi istemleri dışında, bu madde hükümleri vergi uyumsuzluklarında uygulanmaz.

iptal ve Tam Yargı Davaları:

MADDE 12. — ilgililer haklarını ihlal eden bir idarî işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve Vergi Mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi, ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 inci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

Doğrudan Doğruya Tam Yargı Davası Açılması:

MADDE 13. — 1. idarî eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idarî dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan adli ve askerî yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idarî yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz.

Dilekçeler Üzerine tik inceleme:

MADDE 14. — 1. Dilekçeler Danıştayda Evrak Müdürlüğünce kaydedilir ve Genel Sekreterlikçe görevli dairelere havale olunur.

2. Dilekçeler, İdare ve Vergi Mahkemelerinde, Mahkeme Başkanının havalesi ile kaydolunur.

3. Dilekçeler, Danıştayda Daire Başkanının görevlendireceği bir tetkik hâkimi, İdare ve Vergi Mahkemelerinde ise Mahkeme Başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

- a) Görev ve yetki,
- b) İdarî merci tecavüzü,
- c) Ehliyet,
- d) Husumet,
- e) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,
- f) Süre aşımı,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

4. Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli Daire veya Mahkemeye bir rapor ile bildirilir.

5. tik incelemeyi yapanlar, bu noktalardan kanuna aykırılık görmezler veya daire veya mahkeme tarafından ilk inceleme raporu yerinde görülmezse, tebligat işlemi yapılır.

6. Yukarıdaki hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her safhasında 15 inci madde hükmü uygulanır.

İlk İnceleme Üzerine Verilecek Karar:

MADDE 15. — 1. Danıştay veya İdare ve Vergi Mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazdı hususlarda Kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

a) 3/a bendine göre adlî ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların red dine; idarî yargının görevli olduğu konularda ise, görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev ve yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,

b) 3/c ve 3/f bentlerinde yazdı hallerde davanın reddine,

c) 3/d bendine göre davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,

d) 3/e bendinde yazdı halde otuz gün içinde 3 ve 5 inci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazdı hallerde, ehliyetli şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılması takdirinde otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

e) 3/b bendinde yazdı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,

Karar verilir.

2. Dilekçelerin görevli mercie tevdi halinde, Danıştay'a veya Ugü mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. Dilekçelerin 3 üncü maddeye uygun olmamaları dosyasıyla reddi halinde, yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

4. İlk inceleme üzerine Danıştay'ca verilen kararlara karşı bu maddenin 1/d bendinde yazdı haller dışında düzeltme yoluna başvurulabilir.

Tebliğat ve Cevap Verme:

MADDE 16. — 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

2. Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının cevaplandırılmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya, cevap vermesi için bir süre verilir.

3. Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilirler. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme karar ile otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

4. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler.

5. Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri Ue ilgili işlerde yetkili mercilerce gönderilen dosyalar belediye başkanlarının düşmesine diskin ise belediye başkanlarının, belediye meclislerinin veya il genel meclislerinin feshi istemine ilişkin ise meclis başkanvekilinin, derneklerin feshine diskin dosyalar ise dernek Başkanının savunması otuz gün içinde alındıktan sonra tekemmül eder. Kanunlarda gösterilen süreler bu tarihten sonra işlemeye başlar.

6. Vergi davalarında, uyuşmazlık konusu işlem dosyaları, idarenin savunması ile birlikte mahkeme başkanlığına gönderilir.

Duruşma:

MADDE 17. — 1. Danıştay ile İdare ve Vergi Mahkemelerinde açılan iptal ve ikiyüz bin lirayı aşan tam yargı davaları ile tarhedilen vergi, resim ve harçlarla benzeri malî yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı ikiyüz bin lirayı aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili Bölge İdare Mahkemesi kararına bağlıdır.

3. Duruşma, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda istenebilir.

4. Danıştay ve mahkemeler kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.

Duruşmalara İlişkin Esaslar:

MADDE 18. — 1. Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkeme kararı ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.

2. Duruşmaları Başkan yönetir.

3. Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir. Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir, hiç biri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

4. Danıştay'da görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlendikten sonra sava yazılı düşüncesini açıklar. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

5. Duruşmalı işlerde savcılar, keşif, bilirkişi, incelemesi veya delil tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirilmesini istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

Duruşmalı İşlerde Karar Verilmesi:

MADDE 19. — Duruşma yapıldıktan sonra aynı gün, bu mümkün olmazsa gerekçesiyle birlikte otuz gün içinde karar verilir. Ara karar verilen hallerde, bu kararın yerine getirilmesi üzerine, dosyalar öncelikle incelenir.

Dosyaların İncelenmesi:

MADDE 20. — 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir, haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

2. Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

3. Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabana devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili Bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

4. Getirilen veya idarece gönderilen gizli belge ve dosyalar taraf veya vekillerine incelettilir mez.

5. Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlık Kurulunca; diğer mahkemeler için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibarıyla tespit edilip Resmî Gazetede ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıraya göre sonuçlandırılır.

Sonradan ibraz olunan Evrak ve Belgeler:

MADDE 21. — Dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmeyen belgeler, bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkân bulunmadığına mahkemece kanaat getirilirse, kabul ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ edilmez.

Davaların Karara Bağlanması:

MADDE 22. — 1. Konular aydınlandığında meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır.

2. 15 inci maddede sayılan sebeplerden biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar işin esası hakkında da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri, kararların altına yazılır.

Tutanaklar:

MADDE 23. — Tasarının 22 nci maddesi 23 üncü madde olarak aynen benimsenmiştir.

Kararlarda Bulunacak Hususlar:

MADDE 24. — Kararlarda:

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,

b) Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukukî sebepleri özeti, istem sonucu ile davalının savunmasının özeti,

c) Danıştayda görülen davalarda tetkik hâkimi ve savcının ad ve soyadları ile savcının düşüncesi,

d) Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,

e) Kararın dayandığı hukukî sebepler ile gerekçesi ve hüküm; tazminat davalarında hükme dilen tazminatın miktarı,

f) Yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği,

g) Kararın tarihi ve oybirliği ile mi, oy çoğunluğu ile mi verildiği,

h) Kararı veren mahkeme başkan ve üyelerinin veya hâkimin ad ve soyadları ve imzalan ve varsa ayrıntı oylan,

ı) Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası.

Belirtilir.

Kararların Saklanması ve Tebliği:

MADDE 25. — Kararların mahkeme başkanı ve üyeleri veya hâkimi tarafından imzalı asıllarından biri, karar dosyasına, diğer de dava dosyasına konur; mahkeme mührü ve başkan yahut hâkim, Danıştayda daire veya kurul başkanı veya görevlendireceği bir üye imzasıyla tasdikli birer örneği de taraflara tebliğ edilir.

Tarafların Kişilik veya Niteliğinde Değişiklik:

MADDE 26. — 1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine gecenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar, dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise varsa yürütmenin durdurulması karar kendiliğinden hükümsüz kalır.

2. Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.

3. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması karar kendiliğinden hükümsüz kalır.

4. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ait kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.

Yürütmenin Durdurulması:

MADDE 27. — 1. Danıştayda veya İdarî Mahkemelerde idarî dava açılması veya kanun yollarına başvurulması dava edilen idarî işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idarî Mahkemeler, idarî işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idarî işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler.

3. Yürütmenin durdurulması karar verilen dava dosyaları öncelikle incelenir.

4. Yürütmenin durdurulmasına doksan gün için karar verilebilir. Tarafların istemi üzerine gerekçeli olarak yeniden yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi mümkündür. Yürütmenin durdurulmasına karar verilen davalar, tekemmül etmelerinden itibaren altmış gün içinde esastan karara bağlanır. Aksi halde yürütmenin durdurulması karar kendiliğinden hükümsüz kalır.

5. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazdı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

6. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması baklambağı karar veren daire veya mahkemece çözümlenir.

7. İdareden ve adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

8. Vergi Mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümler ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. Ancak 6 ncı maddeye göre işlemde kaldırılan vergi davası dosyalarında tahsil işlemi devam eder. İhtirazı kayıtlı verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemi durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

9. Savaş halinde yürütmenin durdurulmasına karar verilemez.

10. Sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde; sıkıyönetim ve olağanüstü halin ilan edildiği bölgelerde görevli olan veya sonradan bu bölgelerde görevlendirilen kamu personeli hakkında yapılan idarî işlemler ile, sıkıyönetim veya olağanüstü halin ilan edildiği bölgelerde grev ve lokavtların ertelenmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenmesi, dernek ve kuruluşların kapatılması veya faaliyetten menedilmesi kararlarına ilişkin davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilemez.

Kararların Sonuçları:

MADDE 28. — 1, Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, en geç altmış gün içinde işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Ancak, haciz veya ihtiyatî haciz uygulamaları ile ilgili vergi davalarında vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, bu kararların kesinleşmesinden sonra idarece işlem tesis edilir.

2. Tam yargı davaları hakkındaki kararlar genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.

3. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili İdarî Mahkemede maddî ve manevî tazminat davası açılabilir.

4. Mahkeme kararlarının altmış gün içinde kamu görevlilerince kasten yerine getirilmemesi halinde ilgili, idare aleyhine dava açabileceği gibi, karan yerine getirmeyen kamu görevlisi aleyhine de tazminat davası açılabilir.

5. Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin mahkeme kararlarının idareye tebliğinden sonra bu kararlara göre tespit edilecek vergi, resim, harçlar ve benzeri malî yükümler ile zam ve cezaların miktarı ilgili idarece mükellefe bildirilir.

6. Tazminat ve vergi davalarında kararın idareye tebliğinden itibaren infazın gecikmesi sebebiyle idarece kanunî gecikme faizi ödenir.

MADDE 29 — 31. — Tasarının 29-31 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

İdari Davalarda Yetki ve Bağlantı ile Görevsizlik ve Yetkisizlik halinde Yapılacak işlemler

MADDE 32 — 35. — Tasarının 32-35 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

Tam Yargı Davalarında Yetki:

MADDE 36. — İdarî sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme, sırasıyla:

- a) Zararı doğuran idari uyuşmazlığı çözümlenmeye yetkili,
  - b) Zarar, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,
  - c) Diğer hallerde davacının ikametgâhının bulunduğu yer,
- İdare Mahkemesidir.

Vergi Uyuşmazlıklarında Yetki:

MADDE 37. — Bu Kanuna göre vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme:

- a) Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümleri tarh ve tahakkuk etti ren, zam ve cezalan kesen,
  - b) Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasında, ödeme emrini düzenleyen,
  - c) Diğer uyuşmazlıklarda dava konusu işlemi yapan,
- Dairenin bulunduğu yerdeki Vergi Mahkemesidir.

Bağlantılı Davalar:

MADDE 38. — 1. idare Mahkemesi, Vergi Mahkemesi veya Damştaya veya birden fazla tdare veya Vergi Mahkemelerine açılmış bulunan davalarda bağlantının taraflardan birinin isteği üzerine veya doğrudan doğruya mahkemece karar verilir.

2. Bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması halinde dava dosyası Damştaya gönderilir.

3. Bağlantılı davalar, değişik Bölge tdare Mahkemesinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar Damştaya gönderilir.

4. Bağlantılı davalar aynı Bölge tdare Mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar o yer Bölge tdare Mahkemesine gönderilir.

Bağlantının Danıştayca İncelenmesi:

MADDE 39. — 1. Danıştayın dava konusu uyuşmazlığı incelemeye yetkili dairesi, bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve karar verir.

2. Danıştay bağlantının bulunduğu karar verdiği takdirde:

a) Davalardan biri Danıştayda açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuş mazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştayda birleştirilerek görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.

b) Davaların çözümlenmesi, ayn Bölge tdare mahkemesinin yargı çevresindeki tdare veya Vergi Mahkemelerinin görevlerine giren uyuşmazlıklarla ilgili ise, Danıştayın ilgili dairesi yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve dosyaları bu mahkemeye göndererek diğer mahkemeye veya mahkemelere durumu bildirir. Yetkili mahkeme de durumu ilgililere duyurur.

c) Danıştayca verilen karar bağlantılı bulunmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının Bölge tdare Mahkemesince İncelenmesi:

MADDE 40. — Tasanın 40 inci maddesi aynen benimsenmiştir.

Bağlantının Mahkemelerce Kabul Edilmesi:

MADDE 41. — Bağlantı iddiaları mahkemelerce kabul edilmediği takdirde, bu hususta verilen ara karar taraflara tebliğ edilir. Taraflar, tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içerisinde, aynı yargı çevresindeki mahkemeler için o yer Bölge tdare Mahkemesine, 38 inci maddenin 2 ve 3

üncü fıkrasındaki durumlarla ilgili davalar için Danıştaya başvuruda bulunabilirler. Başvuru üzerine Bölge İdare Mahkemesi veya Danıştay görevli Dairesince durum, yakandaki maddelerde yazılı usullere göre incelenerek karara bağlanır.

Bağlantılı Davalarla ilgili Diğer Esaslar:

MADDE 42. — Tasarının 42 inci maddesi aynen benimsenmiştir.

Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde Yapılacak İşlem:

MADDE 43. — 1. İdare ve Vergi Mahkemeleri, idarî yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verilerse dosyayı Danıştaya veya görevli ve yetkili İdare veya Vergi Mahkemesine gönderirler.

a) Görevsizlik sebebiyle gönderilen dosyalarda Danıştay, davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir.

b) Görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz veya yetkisiz gördüğü takdirde, söz konusu mahkeme ile ilk görevsizlik veya yetkisizlik kararını veren mahkeme aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresinde ise, uyuşmazlık Bölge İdare Mahkemesince, aksi halde Danıştayca çözümlenir.

2. Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirir ve bu husus taraflara tebliğ olunur.

3. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir.

4. Bu madde hükümleri gereğince verilen kararlar ile görevli ve yetkili kılınan mahkemeye yeniden dava açılması halinde harç alınmaz.

5. İdare ve vergi mahkemelerinde yetkisizlik itirazı yapılmadığı takdirde, temyiz ve itiraz aşamasında yetki itirazında bulunulmaz.

Merci Tayini:

MADDE 44. — Tasarının 44 üncü maddesi aynen benimsenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM (Kararlara karşı başvuru yolları)

İtiraz:

MADDE 45. — 1. İdare ve Vergi Mahkemelerinin tek hâkimi olarak verdiği nihâî kararlara karşı tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde mahkemenin bulunduğu yargı çevresinin Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir.

2. İtiraz, temyiz şekil ve usullerine tabidir.

3. Bölge İdare Mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddî vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse veya itiraz sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddî yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir.

4. Bölge İdare Mahkemesinin kararları kesindir; temyiz yoluna başvurulamaz.

5. Tek hakimliği Mahkemede hüküm veren hâkim, aynı davanın itiraz yoluyla Bölge idare Mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

Temyiz:

MADDE 46. — İdare ve vergi mahkemelerinin nihaî kararlarına karşı,tebliğ tarihini izleyen altmış gün içinde Danıştayda temyiz yoluna başvurulabilir.

Temyiz Edilemeyecek Kararlar:

MADDE 47. — İdare ve Vergi Mahkemelerinin tek hâkimle verdiği kararlar temyiz edilemez. Ancak, mükellefiyetin mevzuuna, esasına, şekline, muafiyet ve istisna hükümlerine ilişkin vergi uyuramazlıklarında tek hâkimle verilen kararlar Danıştayda temyiz edilebilir.

Temyiz Dilekçesi:

MADDE 48. — 1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır.

2. Temyiz dilekçelerinin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir.

3. Temyiz dilekçeleri Danıştaya gönderilmek üzere karar veren mahkemeye verilir ve bu mahkemeye karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içerisinde cevap verebilir. Cevap veren, karar süresinde temyiz etmemiş olsa bile; düzenleyeceği dilekçesinde temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçe temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. Karar veren mahkeme, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyası dizi listesine bağlı olarak Danıştaya gönderir.

Kararın Bozulması:

MADDE 49. — 1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

b) Hukuka aylan karar verilmesi,

c) Usul hükümlerine uyulmamış olunması,

Sebeplerinden dolayı incelenen karar bozar.

2. Temyiz incelemesi sonunda maddi vakıalar hakkında edinilen bilgi yeterli görülürse veya uyuramazlık sadece hukukî noktalara ilişkin ise veya karardaki maddî yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise karar bozulmakla beraber işin esas hakkında da karar verilir.

3. Yukarıdaki fıkra uyarınca Danıştayca işin esas hakkında karar verilmesi mümkün olma yan hallerde karar bozularak dosya, karar veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

4. Mahkeme bozmaya uymayarak eski kararında ısrar edebilir. Israr kararının ilgili tarafın dan temyizi halinde, dava, konusuna göre Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunca incelenir. Danıştayın ilgili Dava Dairesinin karar uygun görülürse mahkemenin karar bozulur. Aksi halde onanır. Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları kararlarına uyulması zorunludur.

5. Kararların kısmen onaylanması ve kısmen bozulması hallerinde kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.

Temyizen Verilen Karar Üzerine Yapılacak İşlem:

MADDE 50. — Temyiz incelemesi sonucunda Danıştay'ca verilen karar, dosyayla birlikte karar veren mahkemeye gönderilir. Dosyanın mahkemeye gelmesi üzerine, Danıştay karar mahkeme tarafından yedi gün içinde taraflara tebliğ edilir. Tebliğ giderleri temyiz dilekçesi ile birlikte temyiz isteminde bulunanlardan peşin olarak alınır.

Kanun Yararına Bozma:

MADDE 51. — 1. Bölge İdare Mahkemesi kararları ile İdare ve Vergi Mahkemelerince verilir Danıştay'ca incelenmeksizin kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

2. Temyiz isteği Danıştay'ca yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma karar, daha önce kesinleşmiş olan mahkeme kararının hukukî sonuçlarını kaldırmaz.

3. Bozma kararının bir örneği ilgili Bakanlığa gönderilir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

Temyiz veya İtiraz İstemlerinde Yürütmenin Durdurulması:

MADDE 52. — 1. Temyiz veya itiraz yoluna başvurulmuş olması mahkeme kararının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, temyiz veya itirazı incelemeye yetkili yargı merci, teminat karşılığında mahkeme kararının yürütülmesinin durdurulmasına karar verebilir.

2. İptal davalarında teminat istenmeyebilir.

3. İdareden ve adli yardımdan yararlananlardan teminat alınmaz.

4. Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.

Yargılamanın Yenilenmesi:

MADDE 53. — Tasarrufların 53 üncü maddesi aynen benimsenmiştir.

Kararın Düzeltilmesi:

MADDE 54. — 1. Danıştay Dava Daireleri ile İdarî veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları tarafından verilen kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere, kararın tebliğ tarihini izleyen on beş gün içinde taraflarca:

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) Temyiz incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. Dava Daireleri, İdarî veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağıdırlar.

3. Kanunun 15 inci maddesine göre verilen kararlar hakkında düzeltilme istemlerinin kabul edilerek davaya yeniden bakılması ve esas hakkında karar verilmesi halinde de karar düzeltilmesi isteminde bulunulabilir.

4. Kararın düzeltilmesi istekleri esas karar vermiş olan daire ve kurulca incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hâkimliği yapanlar, aynı konunun düzeltilme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar.

Yargılamanın Yenilenmesine ve Kararın Düzeltilmesine ilişkin özel Hükümler:

MADDE 55 — 1. İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir.

2. Karşı tarafın savunması alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazdı sebepler var sa davaya yeniden bakılarak karar verilir.

3. Tarafların, yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemleri, kanunda yazdı se beplere dayanmıyor ise, isteğin reddine karar verilir ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu husustaki hükümlerine göre para cezasına da hükmolunur.

4. Yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.

5. 53, 54 ve bu madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın yenilenmesinde ve kararın düzeltilmesinde bu kanunun diğer hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Damştayda Çekinme ve Ret:

MADDE 56 — 1. Davaya bakmakta olan dava dairesi başkan ve üyelerinin çekinme veya reddi halinde bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu tamamlanarak, bu husus incelenir, çekinme veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

2. Çekinen veya reddedilenler ikiden fazla ise bu husustaki istem, idarî dava dairesi başkan ve üyeleri için idarî Dava Daireleri Genel Kurulunda, vergi dava dairesi başkan ve üyeleri için Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunda incelenir. Çekinen veya reddedilen başkan ve üyeler bu kurullara katılamazlar. Üye noksanı diğer dava dairelerinden tamamlanır. Bu kurullarca çekin me veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da bu kurullarca karar verilir.

3. İdarî Dava Daireleri Genel Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu başkan ve üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekinmesi veya reddi halinde noksan üyelıklar diğer dava dairelerinden tamamlanır.

4. İdarî ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının toplanmasına engel olacak sayıda ret istemlerinde bulunulamaz ve çekimlemez.

5. Danıştay tetkik hâkimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi taraflar ca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekinme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

Mahkemelerde Çekinme ve Ret:

MADDE 57. — 1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin reddi istemi, reddedilen hâki min katılmadığı İdare veya Vergi Mahkemesince incelenir.

2. İtiraz üzerine veya doğrudan davaya bakmakta olan Bölge İdare Mahkemesi ile İdare ve Vergi Mahkemesi Başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen Başkan ve üyenin katılmadığı Bölge idare, ve Vergi Mahkemesince incelenir.

3. İdare ve Vergi Mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem Bölge İdare Mahkemesince incelenir. Bölge İdare Mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştay'ca incelenir.

4. Danıştay'ca ve bu Mahkemelerce ret istemleri yerinde görülürse işin esası hakkında da karar verilir.

5. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hâkimin görevlendirilmesi ile mahkemenin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkemenin belirlenmesinde yukarıdaki hükümler uygulanır.

İdari Davalarda Delillerin Tespiti:

MADDE 58. — 1. Taraflar, idarî dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak davaya bakan Danıştay, İdare ve Vergi Mahkemelerinden isteyebilirler.

2. Davaya bakan Danıştay, İdare ve Vergi Mahkemeleri istemi uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tespitin mahallî idarî veya adlî yargı mercile rince yaptırılmasına da karar verebilir.

3. Delillerin tespiti istemi, ivedilikle karara bağlanır.

Yol Giderleri, Tazminat ve Gündelikler:

MADDE 59. — 1. Danıştay meslek mensupları ile Danıştay'da görevli idarî yargı hâkim ve savcılarında keşif, bilirkişi incelemesi veya delillerin tespiti için görevlendirilenlere gerçek yol giderleri ile görevde geçen günler için net aylık tutarlarının otuzda biri oranında gündelik verilir. Bu gündelikler, zorunlu giderleri karşılamazsa, aradaki fark belgelere dayalı olmak şartı ile ayrıca ödenir. Ancak, bu surette yapılacak ödemeler, gündeliklerin yüzde ellisini geçemez.

2. Bölge idare, ve vergi mahkemeleri hâkimleri ile diğer görevlilerin yol giderleri ve tazminatları hakkında Harçlar Kanununun 34 üncü maddesi hükümleri uygulanır.

MADDE 60 — 61. — Tasarının 60-61 nci maddeleri aynen benimsenmiştir.

Nöbetçi Mahkemenin Görevleri:

MADDE 62. — Nöbetçi mahkeme çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

- a) Yürütmenin durdurulmasına ve delillerin tespitine ait işler,
- b) Kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler.

Kaldırılan Hükümler:

MADDE 63. — Vergi Usul Kanununun vergi uyuşmazlıklarına ilişkin 379 ila 412 nci madde hükümleri, bu kanunla kurulan vergi mahkemelerinin göreve başladıkları tarihte yürürlükten kalkar.

GEÇİCİ MADDE — Bu Kanunun uygulanmasında, 27.10.1980 tarih ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

MADDE 64 — 65. — Tasarının 64 - 65 nci maddeleri olarak aynen benimsenmiştir.